

ČO DAL A VZAL ROK 2020 PRÁVNEMU ŠTÁTU NA SLOVENSKU

doc. JUDr. Ján Drgonec, DrSc.

Pandémia koronavírusu sa stala ústrednou témou nášho života, základnou obavou, ale aj témou na hľadanie riešení. Nemá zmysel prijímať zdravotnícke opatrenia, ktoré nebudú brať do úvahy ekonomiku. Ani ekonomické opatrenia, ktoré zachránia rozpočet, zamestnanosť, výrobu, ale povedú k masovým úmrtiam. To však nie je koniec, aj keď v bežnom živote sa tu kladie bodka. Boj s koronavírusom nie je iba o zdravotníctve a hospodárstve. Rovnako sa dotýka práva, právneho štátu. Márne sa bezo zvyšku vyliečime z covidu-19 bez zbytočných výdavkov, ak nás obmedzujúce opatrenia zbavia demokracie, pripravia nás o ľudské práva a nechajú nás topiť sa v diktatúre. Dobré opatrenia sú iba opatrenia, ktoré vytvárajú spravodlivú rovnováhu medzi všetkými dotknutými záujmami – medzi ekonomikou, ochranou zdravia, demokratickými metódami vládnutia a právnym štátom. Podľa tohto klasifikačného kritéria sa dá dôjsť k čiastočnému záveru, že na Slovensku niet dobrých opatrení.

Pozrime sa na tie, ktoré boli prijaté zo zanedbávaného pohľadu práva a právneho štátu.

K východiskovým pravidlám právneho štátu s povahou *conditio sine qua non*, teda nevyhnutnej podmienky patrí, že nie každý orgán verejnej moci môže konať tak ako si zmyslí ani tak, ako sa mu žiada, ale môže konať výlučne v medziach zverenej právomoci a tú musí uplatňovať spôsobom a za podmienok, keď mu Ústava a zákony dovoľujú konať.

Podstatné udalosti v kocke

Na začiatku bolo slovo, presnejšie slovo v médiách o udalostiach spätých s neznámym ochorením šíriacim sa v zahraničí. Napríklad Denník N vo víkendovom vydaní z 13. až 15. marca napísal „Taliansko je prvou európskou krajinou, kde sa pre koronavírus zastavil život.“

Vzápätí došlo na prvé reštriktívne opatrenia, ktoré prijala vláda SR.

Do popredia sa dostala požiadavka zavedenia rýchlotestov, ktoré vláda objednala v počte šesťnásť tisíc kusov (SME, piatok 13.marca, s. 2). Vláda zatvorila hraničné priechody okrem tých do Poľska. Zatvorila letiská v Bratislave, Poprade a Košiciach. Zatvorila školy a školské zariadenia na dva týždne. Zaviedla povinnú karanténu pre všetkých ľudí prichádzajúcich zo zahraničia (tamže). Ubehlo desať dní a ústredný krízový štáb zaviedol relatívne početné opatrenia ako povinnosť nosiť rúška, rušenie vlakov zadarmo či vyhradenie hodín na nákupy (Nový Čas, 25.3.2020).

Začali sa určovať typy opatrení bez toho, aby bolo zrejmé, či im predchádzala vecná a vyčerpávajúca analýza alebo či sa opatrenia prijímajú improvizovane a živelne. Pri pohľade zvonka, zo strany ľudí, ktorým sa ukladajú povinnosti, ide o stav, aký sa nemení. Hľadanie riešení sprevádzajú identické otázky a opakujúce sa predstavy o spôsobe, akým ich treba riešiť.

Premiér Matovič 1. apríla vyslovil, že chce ešte pred letom urobiť blackout – úplne zastaviť život na Slovensku. Takmer všetci ľudia by podľa jeho predstavy boli najmenej tri týždne doma a vo vojenskom režime by fungovalo len zásobovanie a záchranné služby. Zo Slovenska by sa tak podľa premiéra Matoviča podarilo vykoreniť koronavírus, lebo veď práve tak sa koronavírus podarilo vykoreniť z čínskeho mesta Wu-chan, ktoré bolo takmer dva mesiace uzavreté. „Boli by

sme ostrovček nádeje pre celú Európu. Je to taký môj sen. Na Slovensku nič lepšie nemôže urobiť,“ povedal Matovič o svojom pláne. Zároveň dodal, že na tom musí byť celospoločenská zhoda. Hľadať ju chce pomocou prieskumu. Rozhodnutie o tom, či sa Slovensko zastaví, má podľa premiéra padnúť do dvoch týždňov.“ (Denník SME, štvrtok 2. 4. 2020, s. 1)

Toto vydanie Denníka SME je historické nielen kvôli materiálu o premiérovom zámere zavrieť hranice okolo celého štátneho územia Slovenskej republiky, ale aj kvôli viacerým novinárskym príspevkom, ktoré premiéra kritizujú, miestami aj zosmiešňujú za jeho predstavy o boji s koronavírusom. Ako príklad hodno spomenúť rozsiahly príspevok Michala Havrana na s. 10, v ktorom sa o. i. píše: „Kombinácia povier a túžby po tvrdom režime je jedným z možných scenárov popandemickej éry. Následky psychopatov zostanú aj po pandémie. Budú chcieť zneužiť vírus, aby nám vzali slobodu.“

S nesúhlasom s Matovičovým snom o Slovensku ako ostrovčeku nádeje sa netajili ani parlamentné koalíčné strany, ktoré nesúhlasom „zavinili“, že k „blackoutu“ v apríli nedošlo.

Taký stav dlho nevydržal. Novinári sa naladili na kanál Držať hubu, držať krok.

V tichosti, de facto sa otvoril základný problém kovidového zákonodarstva, na ktorý v prostredí čerstvo zrodeného mlčania nikto neupozornil. Problém znie: nezvláda vláda právne otázky kovidového zákonodarstva alebo zneužíva kovid na prijímanie právnych úprav slúžiacich čomusi celkom inému ako je boj s kovidom? Nenastolenie otázky je úžasne výhodné. Netreba na ňu hľadať odpoveď, ktorá by mohla byť nepríjemná.

Vylúčiť nemožno ani boj s kovidom v iných službách, pre ktoré sa na Slovensku experimentuje. Indíciou môže byť napríklad článok v odbornej lekárskej tlači. Na adrese www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.12.02.20240648v1.full-text je publikovaná štúdia. Výskum, o ktorom štúdia referuje, spolufinancuje vláda Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (DFID), organizácia Welcome Trust a Národný ústav pre výskum zdravia v Spojenom kráľovstve (NIHR). K spoluautorom štúdie patrí aj prof. MUDr. Pavol Jarčuška, Marek Krajčí, minister zdravotníctva Slovenskej republiky a Martin Pavelka, zamestnanec slovenského ministerstva zdravotníctva. Témou štúdie je účinnosť celopopulačného skríningu pomocou rýchleho antigénového testu na znižovanie prevalencie infekcie SARS-CoV-2 na Slovensku – krajine so študijnou populáciou 5,5 milióna obyvateľov. „Zo študijnej populácie boli vylúčení tí, ktorí boli v karanténe alebo tí, ktorí sa zotavili z COVID-19 za posledné tri mesiace.“ Okrem medicínskych faktov, na ktoré sa upriamujú spoluautori štúdie, z príspevku je zrejmé aj to, že s testovanými osobami (v terminológii zákona s pokusnými osobami) sa nenakladalo v súlade s platným zákonom, ba ani s podmienkami pokusu na človeku ustanovenými medzinárodným právom, či už ide o právo OSN alebo o právo Rady Európy.

I.

Boj s pandemiou v prvej vlne šírenia nákazy

A.

Inštitucionálne zabezpečenia boja s koronavírusom

Úplne prvým krokom každého štátu pri riešení nového problému v ľudskej spoločnosti je inštitucionálne zabezpečenie činností vnímaných ako rozhodujúce pre identifikáciu problému a jeho následné riešenie. Inštitucionálne zabezpečenie, teda využitie existujúcich orgánov verejnej moci a zriadenie nových orgánov verejnej moci musí byť racionálne a efektívne. Z toho vyplýva

záver i ponaučenie, že Slovenská republika mala všetky opatrenia prijímané proti koronavírusu začať pri otázke, ako je na tom s inštitúciami, prostredníctvom ktorých chce likvidovať nákazu a brániť jej šíreniu.

Hľadať vzorce a modely pre iné ako osvedčené riešenia vo vypätých, krízových situáciách je nezmysel. Základom organizovanej činnosti proti čomukoľvek vrátane opatrení proti koronavírusu je dodržiavanie zásad a podmienok právneho štátu.

Základom právneho štátu je vytvorenie právnych pravidiel vhodných na reguláciu vzťahov, aké treba postaviť pod kontrolu štátom.

Zákonodarné úsilie sa voči vzťahom späť s koronavírusom odštartovalo 25. marca 2020, keď Národná rada schválila zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Ako samozrejmosť bol tento zákon vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky dňa 27. marca. Táto samozrejmosť stojí za zmienku z dôvodu, že počas kalendárneho roka 2020 vyhlasovanie zákonov v Zbierke zákonov Slovenskej republiky stratilo povahu samozrejmosti. Podaktoré všeobecne záväzné právne predpisy sa prestali vyhlasovať v Zbierke zákonov Slovenskej republiky. Do konca kalendárneho roka sa iné všeobecne záväzné právne predpisy dokonca celkom prestali vyhlasovať. Takým predpisom sa v decembri 2020 stala aj zmena a doplnenie Ústavy Slovenskej republiky ústavným zákonom.

Kolekcia antikoronavírusového zákonodarstva sa rýchlo rozrástla. Pribudol zák. č. 69/2020 Z. z. z 3. apríla 2020 o mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v oblasti zdravotníctva a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Nasledoval zák. č. 73/2020 Z. z. zo 7. apríla 2020, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19.

V legislatívnych aktivitách sa nedala zahanbiť ani vláda SR. Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 71/2020 Z. z. zo 6. apríla vydala nariadenie, ktorým sa dočasne obnovuje kontrola hraníc na vnútorných hraniciach Slovenskej republiky. Nariadením vlády č. 77/2020 Z. z. z 9. apríla 2020 vydala úpravu na vykonanie niektorých opatrení hospodárskej mobilizácie.

Slovensko sa v tomto okamihu odklonilo od cesty pozdĺž právneho štátu.

Národná rada SR a zároveň aj vláda SR prenechali tvorbu práva odborným poradným orgánom vlády SR, Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a regionálnym úradom verejného zdravotníctva. Pre taký postup nemali základ v zdravotnom rozume, ani formálne zmocnenie v Ústave a v zákonoch. Zvolený postup sa nedá pomenovať bez použitia slova svojvôľa. Jeho motiváciu pravdepodobne treba spojiť s neochotou predsedu vlády znášať prípadnú zodpovednosť za chyby a omyly v uplatnenom postupe a jeho výsledkoch.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky sa v názve výslovne spája sa Slovenskou republikou, čo navodzuje zdanie dôležitosti, no svojou právnou podstatou je to inštitucionálny mačkopes. Je zriadený zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (3 ods. 1 písm. b/). Zákon ho zriaďuje ako rozpočtovú organizáciu štátu, ktorá je napojená finančnými vzťahmi na rozpočet zdravotníctva (§ 5 ods. 1).

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky je viac ako subjekt práva napojený finančnými vzťahmi na rozpočet Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky.

Podľa § 5 ods. 3 zák. č. 355/2007 Z. z.: „Úrad verejného zdravotníctva je nadriadeným služobným úradom regionálnym úradom verejného zdravotníctva.“

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky vykonáva v prvom stupni štátnu správu vo veciach, ktoré presahujú hranice územného obvodu regionálneho úradu verejného zdravotníctva a vo veciach, o ktorých podľa tohto zákona rozhoduje výlučne úrad verejného zdravotníctva (§ 5

ods. 4 písm. h/) a je odvolacím orgánom vo veciach, v ktorých v prvom stupni rozhoduje regionálny úrad verejného zdravotníctva (§ 5 ods. 4 písm. i/).

V marci 2020 tento hybridný subjekt začal konať vysoko nad rámec vlastnej právomoci, pretože začal obmedzovať základné práva a slobody všetkého obyvateľstva SR, ba aj cudzincov prichádzajúcich na územie Slovenskej republiky či prechádzajúcich územím Slovenskej republiky.

Nerešpektovanie zverenej právomoci a svojvôľa je prvou zvláštnosťou fungovania Slovenskej republiky pod vládou vedenou premiérom Igorom Matovičom do boja s koronavírusom. Frekvencia konania bez právomoci je rozdielna v jednotlivých rezortoch, no prakticky všade existuje. Azda ešte častejším úkazom je uplatňovanie moci subjektami práva, ktoré nemajú nijakú právomoc. Ide o krízové štáby na čele s ústredným krízovým štábom, Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a regionálne úrady verejného zdravotníctva, ktoré sa buď zmocnili verejnej moci na vlastnú päsť alebo si jej zverenie vynútili od vlády Slovenskej republiky, prípadne od Ministerstva zdravotníctva SR, či od predsedu vlády SR alebo od ministra zdravotníctva. Očividné je, že ide o subjekty práva, o ktorých nie je jasný právny dôvod, na základe ktorého začali vykonávať verejnú moc spôsobom, akým ju vykonávajú.

Ťažiskovou chybou inštitucionálneho zabezpečenia boja s koronavírusom je neochota štátu umožniť fyzickým osobám a právnickým osobám účasť na ochrane ústavnosti právneho poriadku.

Ochrancom ústavnosti v Slovenskej republike je Ústavný súd Slovenskej republiky. Od samého vzniku nezávislého Slovenska fyzické osoby ani právnické osoby nemôžu vyvolať konanie o zrušenie protiústavného zákona. Ústavný súd nemôže chrániť ústavnosť sám od seba. Musí dostať návrh na konanie. Návrh môžu podať iba ústavou určené orgány štátu. Aspoň jedna pätina poslancov Národnej rady SR, vláda SR, generálny prokurátor SR, prezident SR, verejný ochranca práv SR, ak je porušené alebo ohrozené základné právo alebo sloboda a napokon súd, ktorý v rozhodovanom spore zistí, že má rozhodnúť podľa zákona porušujúceho Ústavu.

Dotknuté štátne orgány nie vždy majú dôvod uplatniť túto právomoc. Predovšetkým vláda by musela stratiť príčetnosť, aby najskôr dala do parlamentu návrh zákona a ihneď po jeho schválení, aby žiadala od Ústavného súdu SR, aby zákon zrušil ako protiústavný.

Ďalšie štátne orgány s uplatnením právomoci taktizujú.

Kde niet žalobcu, niet sudcu znie okrídlená veta zo starovekého rímskeho práva. Zvlášť hlasito tá veta znie zo súčasného Slovenska.

V ochrane ústavnosti zlyhávajú štátne orgány, ktoré vo fungujúcom právnom štáte nesmú podliehať čaru ani moci vlády. Prezidentka SR, generálny prokurátor SR, verejná ochrankyňa práv.

Prezidentka Slovenskej republiky sa správa ako politička veľkého štýlu, pre ktorú je dodržovanie ústavy záujmom tretieho – štvrtého sledu. S vládnuou koalíciou hrá zložitú hru, ktorej základ vyjadruje české pravidlo *Co se škádlivá, to se rádo míva*. ako keby sa usilovala o získanie miesta na Olympe, presnejšie na Gerlachu a či na Kráľovej holi za účelom svojho uznania za plnohodnotný ústavný orgán výmenou za neuplatnenie právomoci dať Ústavnému súdu SR návrh na konanie o ústavnosti zákona. Ak jej dôjde trepezlivosť a právomoc predsa len uplatní, tak veľmi opatrne, aby nadmerne nerozhnevala predsedu vlády. V podstate prezidentka vymieňa vyhlíadku za svoje zvolenie pre druhé funkčné obdobie výmenou či predajom za mlčanie tam, kde jej ústava priznáva právomoc konať. A tak prezidentka SR vyvoláva verbálne konflikty s vládnuou koalíciou, ale nerobí jej skutočné právne problémy, ak je na to vecný dôvod a právna možnosť. V rámci tohto postoja odmietla podať návrh na preskúmanie súladu zákona č. 62/2020 Z. z. s právom na súkromie a nesúlad zákona č. 286/2020 Z. z. s Ústavou namietla len v symbolickom rozsahu základného práva na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci nesprávnym úradným postupom. Ostatné očividné neústavnosti zákona jej do očí neudreli.

Verejná ochrankyňa práv sa pri výkone svojej funkcie správa ako voš pod chrastou. K činu sa uchýľuje prednostne vtedy, keď treba chrániť práva LGBTI komunity alebo rómske etnikum. Radové obyvateľstvo je pre ňu skupinou, ktorej sa základné práva a slobody netýkajú.

Zákon č. 286/2020 Z. z. vytvorením podvojného právneho poriadku v Slovenskej republike závažným spôsobom narušil právny štát na Slovensku. O tom potom. Mám skúsenosť sudcu Ústavného súdu SR v jednom funkčnom období. Potom dvadsať rokov akademickej praxe v ústavnom práve spojenej so skúsenosťami advokáta úspešne zastupujúceho pred Ústavným súdom. Na základe celej zobranej praxe som napísal návrh na konanie o nesúlade zákona č. 286 s Ústavou SR. Návrh mal cca 40 normostrán ústavnoprávnej argumentácie. Napísal som návrh tak, aby ho stačilo vytlačiť na hlavičkový papier, podpísať a dať do úradnej pošty oslovenej inštitúcie. Návrh spolu so sprievodným listom som zaslal do Kancelárie prezidentky Slovenskej republiky a do Kancelárie verejného ochrancu práv.

List do Kancelárie prezidentky zostal celkom bez odozvy.

Z Kancelárie verejnej ochrankyne práv ma vyrozumeli, že môj „podnet prijali dňa 09. novembra 2020, podnet zaevidovali pod spisovou značkou a po prvotnej analýze a po vyhodnotení, či patrí alebo nepatrí do pôsobnosti verejnej ochrankyne práv podnet prideliť právnikovi/právničke na komplexné posúdenie skutkového a právneho stavu“.

Zaťaženým právnikom sa stal Peter Gombala. Nemám dôvod nazdávať sa, že môj podnet fláka. Ergo od 9. novembra 2020 komplexne skúma a hodnotí skutkový a právny stav spojený s podnetom. Ak prihliadneme na rozsah podnetu, ktorým som ho zaťažil, skúmať a hodnotiť bude ešte dlho.

Taktizovanie nositeľiek štátnych funkcií nezostáva bez následkov. Kruto sa podpisuje na stave materiálneho právneho štátu a na dostupnosti základných práv a slobôd.

Pred zmenou ústavného zákona o núdzovom stave obmedzenia základných práv podľa zákona č. 286/2020 Z. z. boli prinajmenšom podozrivé z nesúlady s Ústavou. Po prijatí ústavného zákona č. 414/2020 Z. z. uvedený zákon nemožno preskúmať na podozrenie z nesúlady s Ústavou, lebo dvadsiata novela Ústavy odňala Ústavnému súdu SR právomoc preskúmať súlad ústavného zákona s Ústavou. Protiústavný, ale na ústavnosť nepreskúmateľný ústavný zákon č. 414/2020 Z. z. sa stal ústavným základom, ktorý možno interpretovať ako *lex specialis* pre núdzový stav. To umožňuje tvrdiť, že zákon č. 286/2020 Z. z. je ústavnoprávne O. K., pretože vykonáva ústavný zákon č. 414/2020 Z. z. počas núdzového stavu. Právne nepodstatné sa tak stalo, či je v súlade s Ústavou SR.

Na vytvorení tohto stavu spolu s vládou koalíciou, ktorá dodala ústavnú väčšinu pre odhlasovanie zmeny úpravy núdzového stavu, sa plnohodnotne podieľa prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová a verejná ochrankyňa práv Slovenskej republiky prof. JUDr. Mária Patakyová. Obe dámy mali právomoc podať návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorým by namietli neústavnú úpravu obmedzovania základných práv a slobôd zákonom č. 286/2020 Z. z., no svoju právomoc nevyužili.

Prezidentka Čaputová podala návrh, ktorý namiesto všetkých základných práv, ktoré zákon č. 286 obmedzoval, mala oči pre porušenie jediného základného práva na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom podnikateľom.

Verejná ochrankyňa práv predstierala, že nijaké podozrenie na porušenie základných práv a slobôd nemá dôvod pociťovať.

Moja skúsenosť naznačuje, že ozajstnému právnemu štátu na Slovensku by náramne prospel zákaz prístupu do štátnych funkcií osobám so skúsenosťou s prácou v treťom sektore, no ide o tému značne vzdialenú boju s koronavírusom. Preto späť k téme.

Vládna koalícia na začiatku boja s koronavírusom neurobila nič pre ozdravenie stavu inštitucionálneho zabezpečenia, teda o zmenu Ústavy, ktorá by fyzickým a právnickým osobám dala šancu brániť ústavnosť kovidového zákonodarstva.

Inštitucionálne zabezpečenie boja s koronavírusom naráža na nevyhnutnosť rešpektovať zložitosť a ťažkosti systému, v ktorom sa tento boj vedie. Lebo stav inštitúcií na problémy naráža.

Inštitúcie štátu v súčasnej spoločnosti nevládu zabezpečovať všetky činnosti, ktoré treba riadiť či usmerňovať prostriedkami štátu.

Ch.-L. Montesquiemu je jedným z otcov myšlienky o del'be moci, kvôli ktorej sa moc v štáte organizuje do trojuholníka. Tvorí ho zákonodarná moc, výkonná moc a súdna moc. Trojuholník moci sa prežíva a dožíva. Treba ho modernizovať, či dokonca nahradiť iným usporiadaním. Asi nikto netuší akým. K tomu sa pridáva sila zlozvyku. Trojuholník je tu viac ako štvrt' tisícročia, tak čo by sme vymýšľali. Čoraz viac nedostatkov trojuholníka priviedlo k jeho nadstaveniu inými, mimo štátnymi prostriedkami. Tými sa stali médiá a organizácie tretieho (mimo vládneho) sektora. Presnejšie, neexistencia štátnych inštitúcií a nedostatky v ich fungovaní sa nadstavujú kontrolnou mocou verejnej mienky, ktorú zastupujú masmédiá od televízie, cez rozhlas, noviny a časopisy až po internet a pôsobením tretieho sektora. Úlohou tretieho sektora nie je rozhodovať, ktoré funkcie má štát plniť a ktoré základné práva slobody má dodržiavať. Tretí sektor existuje na to, aby pozoroval a vyhodnocoval, v akej kvalite štát odvádza to, čo podľa spoločenskej dohody má odvádzať. Mal by tiež burcovať verejnú mienku k nespokojnosti so stavom, ktorý pri objektívnom hodnotení má neprímerane veľké alebo nadmerne početné nedostatky.

Za súčasný stav na Slovensku nemôže len Matovič a jeho kolektív z vlády. Bohapusto zlyhávajú masmédiá. Zhodne tak neplní svoje poslanie v chode spoločnosti tretí sektor. Angažovali sa jeho organizácie v čomkoľvek od prepuknutia koronavírusu okrem Transparency International, keď potvrdzovala správnosť výdavkov vlády na zakúpenie antigénových testov? Amnesty International Slovensko dokonca vykročila v ústrety záujmom vlády natoľko, že v svojej koncoročnej správe ľudské práva zredukovala na rómske práva. Obmedzovanie základných práv a slobôd väčšinovej populácii zároveň s obmedzovaním základných práv menšinových populácií Amnesty Intl. vôbec nestálo za pozornosť. Hoci o tom, ktoré práva sú základné či ľudské nerozhoduje vláda SR ani iný štátny orgán, ba ani akákoľvek iná organizácia od cirkví po NGOs. Presný register ustanovujú medzinárodné dohovory o ľudských právach a základných slobodách a v nadväznosti na tieto dohovory Ústava Slovenskej republiky.

Prezidentka Slovenskej republiky ako keby súťažila s verejnou ochrankyňou práv, väčšinou poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a novinármi, kto z nich uvidí menej z porušení Ústavy Slovenskej republiky a z obmedzení základných práv a slobôd.

Servilné správanie printových i elektronických médií spolu s rovnakým správaním organizácií tretieho sektora je významnou príčinou, kvôli ktorej má Slovenská republika problémy s inštitucionálnym zabezpečením účinného boja s koronavírusom. Obe barle systému neplnia svoje základné spoločenské poslanie. Táto okolnosť sa zastiera tým, že sa jej nevenuje pozornosť. A keď sa nevenuje pozornosť, je to dôkazom, že problém neexistuje.

Z kontrolných inštitúcií vyvažujúcich v modernej spoločnosti nedostatky del'by moci zostal iba parlament. Jeho faktické kontrolné pôsobenie voči vláde predstavuje kontrolu slepým a hluchým so silne poškodeným čuchom, ktorý zo všetkého, čo ho postihlo od hrôzy onemel. Parlament nevidí, nepočuje, nehovorí. Na základe získaných poznatkov vraj kontroluje.

Európsky súd pre ľudské práva označil masmédiá za strážneho psa demokracie. Priznal masmédiám silnú úlohu pri ochrane demokracie. Demokratické poslanie masmédií spočíva

v rozširovaní objektívnych informácií, aké majú byť základom pre každého jednotlivca, aby si so znalosťou vecí vytvoril vlastný názor na otázky verejného záujmu.

Mnoho informácií podstatných pre účinný boj s koronavírusom v slovenských médiách vôbec nezaznelo.

Nezaznelo, že plánovanie je samozrejмый prvok inteligentného života, no na Slovensku prestáva byť možné, lebo opatrenia hlavného hygienika i predsedu vlády sa tak často menia, že plánovať je prakticky nemožné. Nezaznelo ani to, že dištančné vzdelávanie nahrádza časť úlohy škôl, no nemôže nahradiť výchovu ku komunikácii človeka s človekom. Nezaznelo, že ukladanie karanténnych opatrení u slabších jedincov pravdepodobne vyvoláva psychické poruchy z izolácie.

Nezaznelo mnoho ďalších informácií o všeličom negatívnom. Ak by sa bolo prihliadlo na všetko relevantné, karanténne opatrenia mohli dostať tvrdé rany. Možno nikdy by sa nedali zaviesť tak ako sa zaviedli. A nemuselo to byť na škodu boju s koronavírusom, keby zvolený postup vyšiel zo zásady *Menej je niekedy viac*. Väčšie porozumenie pre zavádzané opatrenia, väčšia ochota pre ich dodržiavanie mohla byť dôsledkom rozvážnejšieho určovania opatrení.

Je množstvo otázok spätých s organizáciou boja proti koronavírusu a s konkrétnymi opatreniami, ktoré médiá mohli objasniť či aspoň naznačiť pri dodržaní pravidiel novinárskej práce. No novinári tieto pravidlá prestali dodržiavať. Otázok zásadného významu, o ktorých masmédiá mlčali a dodnes vytrvalo mlčia, je veľa. Napríklad, na verejnosť presakujú správy o priebežných návratoch lídrov koalície zo zahraničia. Núti ich vycestovať služba vlasti a potreby štátu alebo nimi aj počas zákazu pohybu lomcuje cestovateľská horúčka?

Odpoveď by mali sprostredkovať masmédiá. Ako vždy, vytrvalo mlčia. Drobná zmena plánov. Nehonoruje sa investigatívna práca. Honoruje sa investigatívna nečinnosť. Dôsledné mlčanie masmédií patrí aj nezmyselnému rozleptávaniu právneho poriadku SR, ktoré sa v podobe novely zákona o verejnom zdravotníctve (286/2020 Z. z.) premenilo na zhubný nádor právneho štátu na Slovensku.

Nie som schopný posúdiť, či sa tak deje na nátlak štátnej moci alebo kvôli servilnosti novinárov, no realita na Slovensku prestala existovať. Sú len tlačové besedy a na nich prezentované informácie, ktoré novinári neoverujú, nespochybňujú, nevyvracajú. Ba čo viac, informácie sa delia na také, o ktorých je vhodné informovať a potom na tie druhé, o ktorých sa nepatrí informovať, lebo sú nevhodné či škodlivé. Vhodnou informáciou na Slovensku je, že v NHL obranca Dunn podpísal nový ročný kontrakt so Saint Louis. Nevhodnou informáciou je, že Európsky súd pre ľudské práva notifikoval Slovenskú republiku o vedení konania vo veci porušovania ľudských práv prevádzkovateľov fit centier.

Chyba nie je v tom, že obe udalosti sa udiali v zahraničí, ďaleko od nás. Informácie sa v rovnakej kvalite šíria aj vtedy, keď sa udejú na území Slovenska.

Dá sa dozvedieť z médií, že v Košeci znížili množstvo komunálneho odpadu. Či členovia vlády boli na antigénových testoch, sa z médií dozvedieť nedá. Už vôbec sa zo slovenských médií nedá dozvedieť, aký je výsledok antigénového testu člena vlády, ak sa na test unúval. Štátne orgány majú ústavnú povinnosť poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku, ale naši najvýznamnejší odborníci na ústavné právo by sa zrejme zhodli s prezidentkou a ombudsmankou, že úprava sa týka iba jazyka, v ktorom treba informovať. Nie samého informovania. Takže ak člen vlády uzná za vhodné informovať, urobí tak po slovensky. Ide o zvlášť dôležitú ústavnú normu, lebo členovia našej vlády sa radi vyjadrujú po anglicky.

Informácie o príbuzných úkazoch sú nezlučiteľne protikladné. Ak je jeden pravdivý, druhý musí byť lož. Na to majú pozornosť verejnosti upriamovať novinári, no médiá disciplinovane a vytrvalo mlčia. Vládne hoaxy sa legitimizujú ako informácie. Novinári sa nepýtajú vládneho

tábora, ak dáva najavo, že si otázky neželá. Nepočujú hlasy z radov opozície, ak sú ozaj vecné a nepríjemné. Ako ilustračný príklad pripomeniem deň, keď Ústavný súd oznámil, že uzákonenie sledovania mobilov porušuje ústavu. Hodinu na to bola tlačová beseda vlády. Ani jeden z prítomných novinárov nenavodil reč na rozhodnutie Ústavného súdu. Ako keby vôbec nebolo. Ba čo viac, ako keby nebol ani Ústavný súd.

Iný príklad. Žiaci smú do škôl iba s potvrdením o negatívnom teste na koronavírus. Vlastným, ale aj od jedného z rodičov. Cvične sa má otvárať aj škola, kam chodia Matovičove dcéry. V deň testovania žiakov a rodičov RTVS robí s Matovičom dva rozhovory, ale ani jeden redaktor sa nespýta, či sa testu podrobí on alebo manželka Pavlínka. Ak sa niekto z nich podrobí. Lebo veď dcéry môžu chcieť zostať doma.

A zopár príkladov z nedávnych čias. Tesne pred Vianocami nám médiá zvestovali, že koronavírus má Matovič a aspoň polovica ďalších členov vlády. Situácia zrelá na vecnú otázku: nerešpektovali vlastné opatrenia proti šíreniu koronavírusu alebo sú tie opatrenia na figu? No ani jedna z týchto otázok nezaznela. Zásadne nekladíme otázky. Máme rovno odpovede.

Iný príklad. Pred očkovaním proti koronavírusu sme sa dozvedeli, že očkovať sa nemôžu dať tí, ktorí majú koronavírus. Po vyliečení má údajne uplynúť 90 dní, aby očkovanie malo zmysel. Pred Vianocami z médií zaznelo, že koronavírus dostal aj minister Buday. 27. decembra, teda circa sedem dní od oznámenia, že minister ochorel, odznela z RTVS 1 informácia, že minister sa podrobil očkovaniu vakcínou proti koronavírusu. Bola pravdivá informácia o jeho chorobe? Ak áno, stal sa zázrak? Prestala platiť 90 dňová biologická lehota pre odstup medzi prekonaním ochorenia a očkovaním?

A do tretice zvláštností mediálneho informovania v čase vianočných sviatkov. V Rooseveltovej nemocnici v Ban. Bystrici z 2400 zdravotníckych pracovníkov prejavilo záujem cca 700 zdravotníckych pracovníkov. Základná matematika učí, že 1700 zdravotníckych pracovníkov sa o očkovanie neuchádzalo. A predsa v reportáži RTVS 1 sa 27. decembra objavili výlučne zdravotnícki pracovníci, ktorí sa dali zaočkovať a s rozžiareným zrakom zvestovali ako vynikajúco sa po očkovaní cítia. Z poučiek o objektívnosti novinárskeho spravodajstva vyplýva, že na obrazovke sa mali objaviť aj zdravotnícki pracovníci, ktorí mali dôvod očkovaniu sa vyhnúť. Alebo bolo všetkých 1700 zdravotníckych pracovníkov nakazených, takže sa očkovať nemohli?

Slovenčina má množstvo slov na pomenovanie skutočného stavu aj na morálne odsúdenie novinárov. Zrada. Podlosť. Chrapúnstvo. A tak ďalej. Ani jedno z týchto slov na adresu novinárov a médií dosiaľ nezaznelo. Takému národu radosť vládnuť.

Ťažko prehliadnuť, že systém s výrazne narušeným kontrolným mechanizmom nie je výsledkom činnosti, ktorá sa deje bez účasti vlády. Je to vláda, ktorá prišla na myšlienku platiť novinárom na investigatívnu činnosť zo štátneho rozpočtu. Je to vláda, ktorá stojí za zákonom umožňujúcim mimovládny organizáciám čerpať štvrtinu z príspevkov vyzbieraných na verejnoprospešné účely pre vlastné blaho (zák. č. 162/2014 Z. z. o verejných zbierkach).

Všetko, čo má slúžiť na vyvažovanie vládnej moci a nefunguje to alebo zle funguje, napomáha zneužívaniu moci vládnym táborom, Otázne je, či ide o napomáhanie zámerné alebo neúmyselné. Obávam sa, že kolaboranstva je viac ako nevedomosti. Boj s korupciou sa prepóloval. Lídri súčasnej vládnej koalície pred voľbami sľubovali, že vykorenia korupciu z verejného života. Hoci sa o tom výslovne nezmieňovali, išlo o získavanie politikov a predstaviteľov štátu na stranu majetných súkromníkov výmenou za hotovosť či iné majetkové výhody. Korupcia v aktuálnej podobe smeruje od politikov a predstaviteľov štátu k súkromníkom v zaujímavom postavení. Zámer korumpovať novinárov avizoval premiér Matovič azda skôr, ako sa po prvý raz posadil do kresla predsedu vlády. Zo štátneho rozpočtu prisľúbil ročne vyčleniť desať miliónov euro na

činnosť investigatívnych žurnalistov. Či peniaze naozaj vyčlenil alebo či išlo o prázdne slová sa nikdy nedostalo na verejnosť. Správanie novinárov pri informovaní o koronavíruse naznačuje, že desať miliónov môže byť inšpiráciou pre dlhodobu jednostrannú žurnalistiku. Novinári si utierajú mastné huby, povolujú opasky a rozhliadajú vôkol seba, čo by si ešte dali.

Od rozpútania demonštrácií po zavraždení Kuciaka tretí sektor vetril šancu ovládnuť štát. Čaputová získala funkciu, Patakyová detto. V rukáve mali vlastného predsedu, ktorý mal dostať pod kontrolu Ústavný súd. Beblavý chodil po Bratislave s pocitom, že už – už je premiér. Predsedu parlamentu mala víťazná strana obsadiť štandardnou procedúrou. No prišli voľby a nevyšlo to. Teraz tretí sektor vyčkáva v nádeji, že v ďalších voľbách bude Slovensko jeho. Kádre z tretieho sektora v štátnych funkciách sa nedožadujú, aby štátne orgány vždy uplatňovali všetky právomoci, ktoré majú a aby si neoktrojovali právomoci, ktoré nemajú. Rečnia o nedostatku vlastných právomocí a domáhajú sa ich rozšírenia ako keby na to bol dôvod. Stále ide o jedinú. O boj o moc so zachovaním totožného spôsobu vládnutia vo vzťahu k zavraždenej väčšine, s ktorou sa netreba zahadzovať. Menšiny nie sú ticho. Nárokujú si aj práva, aké sú proti zdravému rozumu, no treba im vyhovieť, aby začali byť ticho.

B.

Obmedzovanie základných práv a slobôd

Obmedzovanie základných práv je nevyhnutným sprievodným javom boja s koronavírusom. Dá sa povedať, že inak to nejde. Čo neznamená, že na základné práva možno kašľať „vo vyššom záujme“. Zásadné je KTO obmedzuje, AKÝM spôsobom obmedzuje, V AKOM rozsahu obmedzuje, NA AKO DLHO obmedzuje, PRI AKEJ PRÍLEŽITOSTI obmedzuje, ZA AKÝM ÚČELOM obmedzuje.

Keď sa na otázky pozrieme z hľadiska spravodlivej rovnováhy, ktorú treba vnieť medzi boj s koronavírusom a existenciu základných práv a slobôd, najavo vychádza nepríjemná okolnosť. Na Slovensku sa na základné práva a slobody nehľadí. Tanková brigáda odborníkov – infektológov a epidemiológov sa valí vpred práva – nepráva. Vláda Slovenskej republiky sa prizerá a fandí rozbehnutej tankovej brigáde, Národná rada Slovenskej republiky aplauduje prizerajúcej sa vláde. Pritom príčin na pochybovanie a nespokojnosť je dosť.

Na začiatku stojí otázka, či základné práva a slobody obmedzuje ten, kto môže obmedzovať. Prvým podozrivým je Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

Spochybňovanie dôvodnosti a kvalifikovanosti Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky pre tvorbu práva nie je dôsledkom formalistického prístupu k vydávaniu všeobecne záväzných právnych predpisov či akademického purizmu. Faktom je, že Úrad verejného zdravotníctva nemá personálne predpoklady na tvorbu práva v podmienkach právneho štátu. Výsledkom jeho úsilia o reguláciu prostredníctvom práva je nekvalitná úprava v mnohých rozmeroch porušujúca Ústavu Slovenskej republiky, zákony SR i medzinárodné právo predovšetkým v zásadách ochrany základných práv a slobôd, resp. ľudských práv a základných slobôd a v podmienkach legitímneho obmedzovania základných práv a slobôd.

Ako prvú v tejto súvislosti možno spomenúť zásadu zákazu diskriminácie.

Diskrimináciou je hodnotenie ľudí nie podľa ich individuálnych vlastností, ale podľa príslušnosti k určitej spoločenskej skupine.

ESLP k tejto problematike uviedol: „Rozdielne zaobchádzanie s osobami v analogickom alebo relevantne podobnom postavení je diskriminačné, ak nemá objektívne a rozumné odôvodnenie, ktorým je ak nesleduje legitímny cieľ alebo ak neexistuje vzťah rozumnej proporcionality medzi

použitými prostriedkami a zámerom, ktorý sa má uskutočniť.“ (Case of Evans v. The United Kingdom. Rozsudok zo 7.3.2006 k sťažnosti č. 6339/05, § 73).

Diskriminácia môže nastať aj tam, kde štát bez objektívneho a rozumného dôvodu nepristúpi k rozdielnemu nakladaniu s rozdielnymi osobami, ktorých situácia je podstatne rozdielna (Case of Pretty v. The United Kingdom. Rozsudok z 29.4.2002 k sťažnosti č. 2346/02. ECHR 2002-III, § 88).

Konceptiu prevzal do svojej rozhodovacej činnosti Ústavný súd:

„Za diskriminačnú úpravu možno považovať takú úpravu... ktorá rovnaké alebo analogické situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarca nemôže alebo ani nevie rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením.“ (PL. ÚS 21/2000. Nález z 15. novembra 2000. ZNUÚS 2000, s. 35).

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky často, a zdá sa, že aj rád, má problém dodržať zákaz diskriminácie pri tvorbe svojich predpisov.

Ako príklad za mnohé úpravy diskriminačného charakteru v registri početných opatrení hlavného hygienika hodno spomenúť Opatrenie Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky pri ohrození verejného zdravia sp. zn. OLP/7693/2020 zo dňa 29.09.2020. Úrad verejného zdravotníctva týmto opatrením nariadil všetkým osobám povinnosti usporiadané do troch bodov. V bode 4 opatrenia sa uvádzajú rozmanité výnimky z prvých troch bodov predpísaného správania.

Podľa jednej z výnimiek opatrenia v bode 1 až 3 sa nevzťahujú okrem iného na „štátnych zamestnancov a zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme vyslaných na plnenie úloh vyplývajúcich zo zastupovania Slovenskej republiky v medzinárodnej organizácii alebo medzinárodného vojenského zastupiteľstva mimo územia Slovenskej republiky, ktorí vstupujú na územie Slovenskej republiky počas a po skončení vyslania v cudzine, spolu s ich rodinnými príslušníkmi.“

Ak dôvodom pre zavedenie opatrenia obmedzujúceho slobodu pohybu boli zdravotné dôvody spojené s pandemiou koronavírusu, potom výnimka pre osoby vykonávajúce práce istého druhu (vo verejnom záujme) v zahraničí nemá základ v medicínskom poznaní, pretože chýbajú dôkazy o tom, že koronavírus si netrúfa na štátnych zamestnancov pôsobiacich v zahraničí. Zamestnanci a ich rodinní príslušníci môžu byť koronavírusom nakazení alebo môžu byť jeho prenášačmi rovnako dobre ako všetci ostatní, ktorí výnimku z povinnosti nepožívajú.

Inú výnimku zakladá ustanovenie bodu 6 Opatrenia, podľa ktorého:

„V odôvodnených prípadoch môže výnimku z bodov 1 až 3 udeliť Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky na základe odôvodnenej písomnej žiadosti člena vlády Slovenskej republiky pre osoby v jeho pôsobnosti. Osoba, ktorej je udelená výnimka, musí disponovať pri vstupe na územie Slovenskej republiky negatívnym výsledkom RT-PCR testu na ochorenie COVID-19 nie starším ako 72 hodín. V odôvodnených prípadoch môže výnimku z tejto povinnosti udeliť Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky na základe odôvodnenej písomnej žiadosti člena vlády Slovenskej republiky pre osoby v jeho pôsobnosti.“

Platný právny poriadok SR ani samo Opatrenie z 29. septembra 2020 neurčuje nijaké podmienky pre udelenie výnimky z určených opatrení. To má za následok formálny charakter odôvodnenia písomnej žiadosti, lebo akýkoľvek a každý dôvod zachytený v písomnej forme je spôsobilý vyvolať právny účinok udelenia výnimky.

Citovaná výnimka sa nespája so zdravotnými dôvodmi, ktoré údajne sú základom pre zavedenie obmedzení. Citovaná výnimka sa dotýka zákazu diskriminácie podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy SR, podľa čl. 14 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení

rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky a case-law Európskeho súdu pre ľudské práva. Z tohto dôvodu slúži ako príklad, že opatrenia vydávané Úradom verejného zdravotníctva od marca 2020 sú ústavnoprávne problematické nielen formálne, z hľadiska právomoci Úradu, ale najmä obsahom prijatých opatrení, ktoré v mnohých ustanoveniach sú dôvodne podozrivé z nesúladu s podmienkami ochrany viacerých základných práv a slobôd Ústavou SR, resp. medzinárodnými dohovormi o ľudských právach a základných slobodách.

Rozhodujúcim prvkom v boji proti právnemu štátu, ktorý začal dominovať boju proti koronavírusu, sa stalo vyhlásenie núdzového stavu podľa ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Ústava Slovenskej republiky dovoľuje štátnym orgánom robiť iba to, čo im výslovne dovoľuje (čl. 2 ods. 2). To má za následok, že aj v čase núdzového stavu platí Ústava a že ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. prináša iba výnimky z pravidla tam, kde ústavný zákon výslovne ustanovuje ktorý štátny orgán smie podniknúť kroky uvedené v ústavnom zákone o bezpečnosti štátu, komu a ktoré základné práva môže každý z týchto orgánov obmedzovať.

Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. nedovoľuje obmedziť iné ako základné práva, o ktorých to určuje, v rozsahu a spôsobom, ktorý určuje.

Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. od okamihu svojho prijatia až do zmeny 29. decembra 2020 umožňoval vyhlásiť núdzový stav na 90 dní. Ani o hodinu, ba ani o minútu dlhšie. Premiér Matovič obohatený radami svojich poradcov už na jar vyhlásil, že teoreticky môžeme minútu vyčkat' a vyhlásiť ho na ďalších 90 dní, no ešte bol ochotný rešpektovať iné názory. Keď s týmto výkladom narazil na odpor, vzdal sa okamžitej reprízy núdzového stavu. Nositelia názoru, podľa ktorého núdzový stav nemožno vyhlasovať vždy znova na ďalší povolený čas, predurčili zmenu ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. v časti upravujúcej podmienky konania núdzového stavu.

C.

Na Ústavnom súde SR a na Európskom súde pre ľudské práva

Základné práva a slobody na Slovensku nezačala obmedzovať vláda SR ani ďalšie štátne orgány, ktoré to podľa ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. môžu urobiť. Obmedzenia začali chlíť odborné poradné orgány zriadené v rezorte zdravotníctva, v ktorých mali väčšinu špecialisti z niektorých medicínskych odvetví, ktorí sa Ústavou ani medzinárodnými dohovormi nespúťavali. Prijali opatrenia, aké v rozpore s Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi o ľudských právach obmedzili základné právo na súkromie, slobodu pohybu, slobodu zhromažďovania, slobodu podnikania, právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť na náklady zdravotného poistenia, právo na súdnu ochranu aj na nedotknuteľnosť osobnej slobody. Prinajmenšom sedem základných práv obmedzili iným spôsobom a bez prihliadnutia na podmienky, ktoré sa podľa Ústavy SR i podľa medzinárodných dohovorov musia dodržať, aby išlo o legitímne obmedzenia. Neprijemné na koronavírusu v prvej vlne bolo, že neposkytla dôveryhodnú zámienku pre zaradenie slobody prejavu.

Nemožno prehliadať, že ide o základné práva s determinujúcim účinkom pre zachovanie demokratickej formy vlády a pre ochranu právneho štátu – právo na súkromie sa v Rade Európy interpretuje ako antitotalitné právo. Volebné právo má kľúčovú úlohu pre reprodukciu verejnej moci na demokratickom základe. Sloboda zhromažďovania je politické právo, ktoré slúži na kontrolu uplatňovania verejnej moci ľuďom ako zdrojom, od ktorého verejná moc v štáte pochádza. Obmedzovaním všetkých týchto práv, obvykle bez určenia doby obmedzenia, otriasa v základoch súčasným politickým systémom Slovenskej republiky.

Bohorovnosť lekárov v ústrednom krízovom štábe, na Úrade verejného zdravotníctva a v ďalších poradných orgánoch, kde sa usadili, sa napĺňala porušením Ústavy aj medzinárodných dohovorov, ústila do neprípustného porušovania základných práv a slobôd. S odstupom mesiacov začína vychádzať najavo, že táto stavovská idiocia alebo spupnosť nezostane pre Slovensko bez následkov, že bude veľa stáť, a že výdavky zaťažia štátny rozpočet.

Európsky súd pre ľudské práva tesne pred Vianocami prekvapil ústavných činiteľov Slovenskej republiky. Štátu zaslal notifikáciu o začatí konania pre obmedzenie základných práv prevádzkarov fit centier.

Vláda SR i Národná rada SR túto okolnosť skôr zamlčali ako oznámili obyvateľstvu, takže sa možno iba dohadovať aký čas dostala Slovenská republika na vyjadrenie k sťažnosti, ktorú ESLP prijal na konanie. Tiež sa možno len dohadovať, aké otázky Slovenská republika dostala na vyjadrenie, aby sa odpoveďou pokúsila obhájiť dôvodnosť obmedzovania prevádzkarov fit centier. Pravdepodobne sa v Rade Európy očakáva presvedčivé odôvodnenie kritérií, podľa ktorých sa zaviedli obmedzenia pre prevádzkarov fit centier. Voľba pravidiel podľa kritérií dáva obmedzeniam racionálny základ. Obmedzovanie bez racionálnych kritérií vtlača obmedzujúcim pravidlám pečat' svojvôle. Presvedčiť ESLP o obmedzovaní na základe racionálnych kritérií nebude jednoduché, ak si pripomenieme, že opravovne bicyklov sú otvorené v lete, v zime. Tým sa oslabuje účinnosť prípadného tvrdenia, že známym poznatkom je slogan Športom k trvalej invalidite, a že hlavný hygienik zakázal prístup do fit centra, aby ľudí ochránil pred rizikom úrazov zo športovania. Tiež sa dá predpovedať, že Slovenská republika musí v svojom vyjadrení uviesť, z akého dôvodu prijala obmedzenia prevádzkarov cvičebných strojov na práve ten čas, na aký ho naozaj zaviedla.

Ak je tento odhad súladný s otázkami, aké Ministerstvo spravodlivosti SR pred verejnosťou možno utajuje, určite nepropaguje, potom ministerstvo niet čo závidieť. Len veľmi odvážny úradník môže tvrdiť, že obmedzenie sa udialo podľa klasifikačných kritérií a uviesť kritériá, o aké išlo. Rovnako sa možno dohadovať, že obmedzenia sa zaviedli na presne známy čas a že poškodení podnikatelia vedeli vopred, ako dlho nebudú svoje prevádzky môcť otvoriť. Obe okolnosti skôr naznačujú, že Ministerstvo financií SR má začať hľadať, z ktorej položky štátneho rozpočtu bude platiť odškodné v prospech poškodených prevádzkovateľov fit centier.

Ak sa konanie o sťažnosti prevádzkovateľov fit centier pred Európskym súdom pre ľudské práva skončí porážkou Slovenskej republiky, zrejme sa pretrhne hrádza. So sťažnosťou „napísanou cez kopirák“ môžu ESLP osloviť poškodené prevádzky z gastro služieb, kaderníci aj predstavitelia rozmanitých ďalších foriem podnikania, ktoré dostali štátnu stopku na svoje živnosti.

Svoj diel náprav porušených základných práv dostal aj Ústavný súd SR.

Na sklonku marca vznikol boj o vládny návrh zákona, ktorý umožnil Úradu verejného zdravotníctva používať dáta od mobilných operátorov, ktoré sú predmetom telekomunikačného tajomstva. Predseda Smeru R. Fico označil návrh zákona za hrubé porušenie základných ľudských práv.

Vicepremiérka pre investície a informatizáciu Veronika Remišová uviedla, že Fico zavádza a ona technické riešenie identifikácie predstaví na budúci týždeň. Na tieto slová pravdepodobne zabudla. Alebo neprišiel týždeň, ktorý mal byť budúci.

Fico vyzval prezidentku Z. Čaputovú, aby sa obrátila na Ústavný súd SR kvôli sprístupňovaniu dát od operátorov. Upozorňoval, že zákon je v rozpore s Ústavou SR.

„Čaputová označila sprístupňovanie dát Úradu verejného zdravotníctva v súvislosti s pandemiou koronavírusu za primerané aktuálnej situácii a na Ústavný súd sa odmietla obrátiť.“ (Smer dá sledovanie na Ústavný súd. Pravda, sobota 28. marca 2020, s. 3).

Prívržencom neformálneho sledovania, nech už vykonávali ktorúkoľvek štátnu funkciu, nestačilo ani to, že právo na súkromie sa označuje za „antitotalitné právo“ a používanie sledovacích technológií sa v Rade Európy označuje za použitie technológií policajného štátu. To naznačovalo, že Slovensko sa vydáva smerom policajného štátu a robilo zákonnú úpravu celkom neprijateľnou. Pre hlavu štátu však primerané aktuálnej situácii.

Zákon č. 62/2020 Z. z., ktorým sa okrem iného povolilo používanie sledovacích technológií Úradom verejného zdravotníctva, sa stal predmetom konania pred Ústavným súdom SR. Ústavný súd SR v podstate okamžite pozastavil účinnosť napadnutej úpravy a o niekoľko mesiacov neskôr rozhodol, že je v rozpore s Ústavou SR. Zákon priznal odpočívaciu právomoc nepolicajnému orgánu. Zaviedol ju do konca decembra 2020, teda na zhruba deväť mesiacov. Na neprimerane dlhý čas. Nález Ústavného súdu siahol na sledovacie ambície Úradu verejného zdravotníctva. Možno tiež prispel k neskoršej zmene Ústavy Slovenskej republiky, ktorou sa obmedzila právomoc Ústavného súdu SR.

Porušení základných práv bolo viac ako naznačujú rozhodnutia Ústavného súdu a ESLP. Oba sudy mohli rozhodovať iba o tom, na čo dostali návrhy od poškodených osôb. Bez sťažnosti sa konanie nezačalo, inak ako v konaní pred Ústavným súdom SR, resp. pred ESLP sa nemohlo zrodiť rozhodnutie o porušení práva.

Názorným príkladom sú povinné štátne karantény v prvej vlne boja s koronavírusom. Kto sa vracal na Slovensko zo zahraničia, musel do karantény v štátnych zariadeniach. Na čas izolácie boli podozriví z nakazenia dlhodobo izolovaní bez ohľadu na svoj zdravotný stav. Chorí prichádzali do kontaktu so zdravými, dokonca aj na izbách, kde boli spoločne ubytovaní. Nákaza sa šírila. Po prepustení z karantény boli izolovaní šťastní, že sú vonku. Sťažnosť na Ústavný súd ani na ESLP nepodali. Ergo platí domnienka, že obmedzenie osobnej slobody povinnou štátnou karanténou neporušovalo Ústavu SR ani Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Nenamietnuté zostalo aj porušenie volebného práva pri doplňovacích voľbách do orgánov obecnej samosprávy. Došlo k nemu na jeseň pri voľbách do niekoľko dosiatok obecných samospráv. Ústava SR priznáva volebné právo do orgánov územnej samosprávy „občanom obce, ktorí majú na území obce trvalý pobyt“ (čl. 69 ods. 2) ako všeobecné, rovné a priame volebné právo. Hlavný hygienik toto právo odňal oprávneným voličom podozrivých na covid-19 a postihnutým covidom-19 bez toho, aby mu Ústava čosi také umožnila. Vláda SR pokladala správanie hlavného hygienika za samozrejme.

Zabezpečenie dostupnosti volebného práva patrí k povinnostiam štátu v právnom štáte, kde štát zaťažuje pozitívny záväzok robiť kroky na ochranu základných práv a slobôd. Orgány Slovenskej republiky si nespravili ťažkú hlavu so splnením svojej povinnosti zabezpečiť dostupnosť volebného práva do orgánov územnej samosprávy. V rovnakom čase do orgánov územnej samosprávy volili aj v Českej republike, kde nakazeným ani podozrivým z postihnutia covidom-19 volebné právo neuprel. Kto chcel voliť, mohol voliť z izolácie, ktorú mu poskytlo osobné auto. Tento príklad je ukážkou ako ľahko to mohlo ísť aj na Slovensku.

O porušení pozitívneho záväzku vládou Slovenskej republiky a rovnako tak Národnou radou Slovenskej republiky treba hovoriť aj pri zabezpečovaní slobody zhromažďovania. Na rozdiel od iných európskych krajín, napríklad Nórska, kde sa obmedzuje zhromažďovanie v súkromných záležitostiach, no zachováva sa sloboda zhromažďovania ako politické právo slúžiace na prejavy kritiky orgánov štátu, predovšetkým vlády, na Slovensku sa obmedzuje sloboda zhromažďovania, ak má slúžiť na prejavy nespokojnosti s činnosťou vlády. Ponecháva sa sloboda zhromažďovania iba v súkromných veciach, pri rodinných oslavách, pohreboch, cirkevných obradoch, etc. Uplatnenie slobody zhromažďovania v súkromných veciach je oklieštené počtom osôb, ktoré sa

smú zhromaždiť v skupinke určenej hlavným hygienikom. Uplatnenie slobody zhromažďovania ako politického práva, ktoré Slovenská republika nezabezpečuje povinnosťou štátu robiť opatrenia na jej ochranu, spája štát s uplatňovaním trestnej zodpovednosti proti osobám, ktoré slobodu zhromažďovania uplatnia napriek zákazom hlavného hygienika.

Na druhej strane, každé podanie sťažnosti na Ústavný súd SR či ESLP si nemožno spojiť s pravdepodobnosťou rozhodnutia o porušení základného práva alebo slobody. Cesta k rozhodnutiu o porušení Ústavy či Dohovoru vedie cez kvalitnú právnu argumentáciu, s akou sa automaticky nespája každá sťažnosť. Tiež sťažovateľova predstava o porušenom základnom práve alebo slobode nie je tiež vždy dôvodná a správna.

Početne veľmi skromnú ponuku návrhov na konanie pred Ústavným súdom rozširuje návrh prezidentky SR na preskúmanie súladu § 58 ods. 5 zákona č. 286/2020 Z. z. s Ústavou. Ústavný súd SR ho prijal v novembri a okamžite pozastavil účinnosť tohto paragrafu. Až do rozhodnutia vo veci samej sa ustanovenie nesmie uplatňovať.

II.

Uplatňovanie práva medzi prvou a druhou vlnou pandémie

V lete 2020 zavládol všeobecný optimizmus. Počty koronavírusom nakazených klesali, život sa priblížil takmer k normálu. Kto mohol, chytal bronz. Vláda dovolenkovala. Nadišiel čas na dodržiavanie bežných zákonov.

Achillovou päťou predchádzajúcich vlád pod vedením R. Fica a P. Pellegriniho sa stalo uplatňovanie trestného práva. V dodržiavaní Trestného zákona by sa najrýchlejšie malo spoznať, že súčasná koalícia je iná ako tá pred ňou. Aká je skutočnosť?

Trestný zákon zakladá trestný čin porušovania autorského práva (§ 283). Tohto trestného činu sa dopustí ten, kto neoprávnene zasiahne do zákonom chránených práv k dielu. Páchateľ má byť podľa zákona potrestaný odňatím slobody „až na dva roky“.

Zákonom chránené práva k dielu upravuje predovšetkým Autorský zákon. Ten zaručuje autorovi okrem iného právo na autorstvo, t. j. právo na označenie diela jeho menom alebo, ak sa tak autor rozhodne, pseudonymom, ktorý si zvolí. Prípadne dielo zostane anonymné, ak si autor výslovne neželá, aby sa dielo spojilo s jeho menom. O tom všetkom môže rozhodnúť iba autor, nie cudzia osoba, ktorá sa rozhodne, že dielom označí svojím menom. Autor diela má podľa zákona právo na uverejnenie diela, aj na odmenu za vytvorenie diela.

Leto 2020 prinieslo aféru. Predseda vlády i predseda parlamentu predložili na záver svojho vysokoškolského štúdia záverečné práce, do ktorých opísali značné časti cudzieho textu bez uvedenia mien skutočných autorov. Správanie, aké má pomenovanie plagiát. Je formou porušenia práv autorov priznaných Autorským zákonom. Učebnicový príklad správania napĺňajúceho znaky trestného činu porušovania autorského práva podľa § 283 Trestného zákona.

Politické strany vládnej koalície pred parlamentnými voľbami sľubovali, že ak prevezmú moc, nijaký zločin nezostane bez trestu nech sa stíhanie bude týkať kohokoľvek. V súlade s prísľubom príslušný prokurátor mal rozbehnúť trestné stíhanie pre porušenie § 283 TZ predsedom vlády a predsedom parlamentu.

Namiesto jednoduchého trestného stíhania prišlo zložité vysvetľovanie o súhlase autora použitého diela na zužitkovanie svojich myšlienok bez zbytočného citovania. Vysvetľovanie bolo lživé. Sú štáty, ktoré majú súkromno-žalobné delikty, t. j. trestné činy, aké sa môžu stíhať len ak poškodený súhlasí so stíhaním, no slovenské trestné právo k takým štátom nepatrí. Trestné právo

je odvetvie verejného práva, v ktorom sa právne úpravy uplatňujú z vôle štátu bez ohľadu na želania poškodeného. Autor zneužitého diela a školiteľ predsedu parlamentu z čias, keď sa nádejný predseda pripravoval na budúcnosť, mohol miliónkrát vopred i následne súhlasiť s použitím svojho diela bez súhlasu, nemal právo tak urobiť. Ak tak urobil, potom dal súhlas na porušenie Autorského zákona, no nijako tým nezmenšil vinu predsedu parlamentu.

Trestné stíhanie v inej záležitosti sa pokúsila privolať aj Slovenská lekárska únia špecialistov zastúpená svojím generálnym tajomníkom Mgr. Tomášom Jancom z Košíc. Dňa 9. novembra 2020 podala Oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich spáchaniu trestného činu. V ňom podala analýzu inštrukcií uvedených v príbalovom letáku antigénových testov použitých na plošné testovanie konané dňa 31. októbra a dňa 1. novembra na území Slovenskej republiky. Na začiatku oznámenia stálo upozornenie na okolnosť, že dočasné povolenie na používanie testu poskytol úrad Health Sciences Authority v Singapúre. Orgán z teritória mimo Európskej únie, a preto bez priamej záväznosti na Slovensku. Materiál upozornil na porušovanie viacerých ustanovení platnej právnej úpravy SR o poučení ošetrovanej osoby, o jej práve na udelenie súhlasu so zásahom do svojej telesnej integrity, o tom, že výter z nosohltana je zdravotnícky výkon, ktorý na území SR môže vykonávať len zdravotnícky pracovník s ukončenou príslušnou kvalifikáciou (inak povedané, lekár alebo zdravotná sestra) a výsledok vyšetrenia môže vyhodnotiť len lekár (zák. č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Na porušenie tohto zákona oznamovatelia upozornili napríklad aj v súvislosti s účasťou cudzích štátnych príslušníkov z Rakúska, Maďarska a Ukrajiny na testovaní. Mnoho ďalších príkladov o protiprávnosti úkonov v celoplošnom testovaní uvádzali oznamovatelia bez toho, aby získali pozornosť oslovených prokurátorov. Občania nižšej kategórie sa pokúsili rozpútať trestné stíhanie proti občanom vyššej kategórie. C'est la vie.

Premiér často a rád reční o tom, akí musíme byť zodpovední. Zodpovednosť v skutočnosti spája iba s radovými občanmi. Verejné funkcie, zvlášť na stupni ústavných činiteľov sa so zodpovednosťou spájajú nesmú.

Členovia vlády aj poslanci Národnej rady SR majú v prípade dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu právo na prezumpciu nevinu tak, ako každý človek. Preto aj im treba zodpovednosť preukázať v trestnom stíhaní vedenom podľa zákona. Vylúčenie trestnej zodpovednosti osoby vykonávajúcej verejnú funkciu je nedôvodné v rozsahu upustenia od riadneho vyšetrovania ich potenciálnej trestnej činnosti. Ak v každom z vyššie uvedených príkladov neuplatnenia zodpovednosti ustanovenej Trestným zákonom proti verejnému činiteľovi ide o príklad nesprávneho úradného postupu vecne a miestne príslušného prokurátora, znamená to neuplatnenie zákona v rozsahu overenia, či došlo k spáchaniu trestného činu a následne v rozsahu začatia trestného stíhania proti ústavnému činiteľovi, ktorý sa dopustil trestného činu.

V okolnostiach prípadov aj po zastieraní faktov zostalo navždy jediné – príslušný prokurátor si nespĺnil zákonnú povinnosť, nezačal trestné stíhanie, kde na to boli dôvody. Sen koalície o dôslednom stíhaní zločinov dostal trhlínu. Z dobrej vôle a veľkých slov sa premenil na zlú skúsenosť. Tá sa iba posilnila, lebo v rovnakom čase mal rovnaké problémy s Autorským zákonom a s Trestným zákonom aj predseda vlády a minister školstva.

A zas sa príbeh Trestného zákona neuzavrel. Hlavný hygienik vydal 27. decembra 2020 nariadenie, ktorým umožnil pozitívnym poslancom Národnej rady SR prístup do plenárnej zasadacky Národnej rady SR, aby sa zúčastnili zasadnutia o návrhu zmeny ústavného zákona o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Poslanec Národnej rady SR Ľuboš Blaha nasledujúci deň vyzval Generálneho prokurátora, aby

nakazeným poslancom zabránil vo vstupe do zasadačky a zároveň vyzval Generálneho prokurátora, aby uplatnil trestnú zodpovednosť voči hlavnému hygienikovi za zneužitie právomoci pri tvorbe práva.

Došlo na prekvapenie a výnimku z pravidla. Dňa 29. decembra generálny prokurátor vydal pokyn na prešetrovanie trestnoprávných aspektov udalostí spätých so zasadnutím pléna Národnej rady SR. Výsledkom môže byť zastavenie konania, teda neuplatnenie trestnej zodpovednosti, no podstatné na udalosti je, že Trestný zákon nezostal v úlohe prameňa práva, aký sa nemá uplatniť voči ústavným činiteľom.

Zo všetkých prípadov neuplatnenia Trestného zákona sa rodí potvrdenie predvídateľného zistenia.

Každá vláda horlivo upozorňuje na nezákonné správanie minulej vlády. Robil tak Dzurinda voči Mečiarovi, Fico voči Dzurindovi, atď. Každá vláda tým rozprašuje hmlu, do ktorej halí vlastné porušovanie zákonov. Spravidla sa nespráva rovnako nezákonne ako vláda pred ňou, čo neznamená, že nová vláda dodržiava zákony. Zastávam názor, že vo vzťahu k porušovaniu práva dôležitejšie je pozorne hľadiť na ruky úradujúcej vláde, ako biť po rukách predchádzajúcu vládu. Spravidlosť by určite mala nastať, ale nie tak, ako sa hodí aktuálnej vláde a iba preto, že sa to hodí dnešnej vláde. Minulá vláda si zaslúži potrestať za to, čo vyviedla, ale nie tak, aby sa zastierala nezákonnosť skutkov dnešnej vlády. Zločiny súčasnej vlády nesmú zostávať v tieni zločinov predchádzajúcej vlády.

Odkedy sa pravekí ľudia vystaňovali z jaskýň, násilné usmrtenie iného človeka patrí medzi najzávažnejšie zločiny aké ľudia páchajú. Vražda stále zostáva vraždou. Vrahom patrí zaslúžený trest. Len vidím novú formu zločinnosti, ktorá ohrozuje celý štát a celý národ spolu so všetkými národnostnými menšinami viac a hrôzostrašnejšie. Porušovanie ústavy ohrozuje všetkých. Je ešte závažnejšie ako vražda. Keď si zložíme ružové okuliare, vražda dvoch mladých ľudí je strašná, no brutálne porušovanie ústavy nie je pestvo trochu nevychovaných lapajov. Likviduje civilizáciu. Ohrozuje celý štát, vedie ho do záhuby. Prirovnávať ho treba k odpáleniu jadrovej nálože a k následnej nukleárnej zime. Potrvá dlho, dokiaľ toto Slovensko pochopí. Až sa tak udeje, vládna koalícia v spolupráci s novinármi rozšíri, že to, čo sa udialo pod jej patronátom, samozrejme, bez jej zodpovednosti, veď zodpovední musia byť všetci občania, je ako výbuch jadrovej bomby o sile 30 mega ton. Teda maličký nukleárny výbuch. Vieme predsa, že jadrové bomby sú aj silnejšie. Ergo – nič sa nestalo.

Omyl, milí spoluobčania. Stalo sa, stáva sa, stane sa a my sa priebežne mlčky prizeráme. Veď – čo je tridsať mega ton? Sedieť predsa musí minulá vláda. Tá súčasná niekedy neskôr, až sa stane minulosťou. Ak sa stane minulosťou skôr, ako nastane premlčanie jej zločinov.

III.

Boj s pandémiou v druhej vlne šírenia nákazy

A.

Zákon 286/2020 Z. z.

Vyjadrenia časti lekárov a prírodných vedcov pôsobiacich v ústrednom krízovom štábe či aspoň tmoliacich sa okolo neho naznačujú, že vláda medzi prvou a druhou vlnou neurobila všetko z toho, čo bolo treba spraviť v zásobovaní zdravotníckych zariadení zdravotníckym materiálom

alebo vo včasnej príprave rozumných opatrení. Možno tak bolo, možno nie. Isté je, že vláda rozhodne nezanedbala vytvorenie právneho základu pre presadenie svojich zámerov a túžob.

Národná rada Slovenskej republiky na návrh vlády schválila 14. októbra 2020 zákon č. 286/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Obsahom a účelom úpravy je tento zákon základom právnych vzťahov vznikajúcich v rámci boja proti koronavírusu.

Tento zákon je ozajstnou ústavou Matovičovho boja s koronavírusom, a to kvôli konkrétnym ustanoveniam o tom, čo občania musia a orgány verejnej moci môžu.

Zákonom 286 sa mení a dopĺňa zák. č. 355/2007 Z. z. Zmena nadobudla účinnosť dňom vyhlásenia (čl. IV). Vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky bol 15. 10. 2020.

Zákonom daná úprava predstavuje ďalší krok v hybridizácii inštitucionálneho zabezpečenia ochrany verejného zdravia.

„Mačkopes“ zvaný Ústav verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorý je rozpočtovou organizáciou a zároveň je subjektom práva s posilnenou a rozšírenou právomocou podľa čl. I bod 2 zák. č. 286/2020 Z. z., ktorým sa vkladá § 4 ods. 1 písm. g) v znení: *„počas výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie (ďalej len „krízová situácia“) pri ohrození verejného zdravia nariaduje ďalšie opatrenia, ktorými môže zakázať alebo nariadiť ďalšie činnosti v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas; tým nie je dotknutá právomoc úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva nariadovať opatrenia podľa § 12 alebo podľa § 48 aj počas krízovej situácie.“*

Ústava SR dovoľuje vymedzovať základné práva a slobody iba zákonom (čl. 13 ods. 2). Takú právomoc Ústava zveruje iba zákonodarnej moci. Nepriznáva ju dokonca ani výkonnej moci. A predsa rozpočtová organizácia získala zmenou zákona široké oprávnenia pri obmedzovaní základných práv a slobôd,

Úrad verejného zdravotníctva je zdanlivo kreovaný ako subjekt súkromného práva (rozpočtová organizácia), no zákon mu priznáva právne postavenie svojim obsahom primerané orgánu štátnej správy (§ 5 ods. 4 zák. č. 355/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov). Predovšetkým mu určuje právomoc, ktorú môžu uplatniť pri rozhodovaní, ktoré bude nezákonné alebo pri ktorom sa dopustí nesprávneho úradného postupu. Nesprávneho úradného postupu sa môže dopustiť nielen v medziach uplatnenia zákonom zverenej právomoci, ale aj mimo jej rámca nesprávnou činnosťou alebo nečinnosťou.

Najvýznamnejším ustanovením zákona 286 je odsek 5 dopĺňajúci § 58 znením: *„Právo na náhradu škody a ušlého zisku z dôvodu vykonávania opatrení podľa tohto zákona, ktoré sa týkajú neurčitého počtu osôb, je vylúčené.“*

Úrad verejného zdravotníctva, ktorý zákon kreuje ako subjekt práva s rozhodovacou právomocou, a preto spôsobilý znášať právnu zodpovednosť podľa čl. 46 ods. 3 Ústavy SR, sa vylučuje spod každej právnej zodpovednosti vymedzenej čl. 46 ods. 3 v spojení s čl. 51 ods. 1 Ústavy SR prostredníctvom ustanovenia čl. I bod 21 zák. č. 286/2020 Z. z.

Zákonodarca pripravil návrh zákona č. 286/2020 Z. z. tak, aby *ex post* oslobodil úrad verejného zdravotníctva a regionálne úrady verejného zdravotníctva spod právnej zodpovednosti za protiústavné správanie, o ktorom v čase prípravy návrhu zákona muselo byť známe, že sa ho úrad verejného zdravotníctva a regionálne úrady verejného zdravotníctva dopustili v činnosti, ktorou obmedzovali základné práva a slobody v boji proti koronavírusu v prvej vlne pandémie. Taký prístup k využitiu inštitútov ústavného práva je nemorálny a nezlučiteľný so zásadami materiálneho právneho štátu.

Zákonodarca takto vytvoril paradoxnú situáciu. Po prvej vlne koronavírusu vláda prijala opatrenia na odškodnenie v niektorých oblastiach podnikania, napríklad v cestovnom ruchu. Tieto opatrenia vychádzajú z konkludentného uznania politickej zodpovednosti za prijaté opatrenia namierené proti koronavírusu a ich negatívne pôsobenie na podnikanie. Zároveň, presnejšie s miernym časovým sklzom, Národná rada SR na návrh vlády SR prijala zákon č. 286/2020 Z. z., ktorým vylúčila právnu zodpovednosť Slovenskej republiky za škodu spôsobenú počas prvej vlny (ale aj všetkých budúcich vln) koronavírusovej epidémie.

Rozdiel medzi akceptáciou politickej zodpovednosti a vylúčením ústavou chránenej právnej zodpovednosti je determinovaný finančnými záujmami vlády SR. *De facto* odškodné pri politickej zodpovednosti je výrazne nižšie ako odškodné aké by Slovenská republika musela vyplatiť pri uplatnení právnej zodpovednosti. Odškodné vyplatené *ex lege* nezávisí od politických záujmov vlády, ale od ekonomického vyčíslenia vzniknutej škody. Súbežne s tým uplatnenie politickej zodpovednosti sa spája s propagandistickým prínosom, aký uplatnenie právnej zodpovednosti nemá potenciál priniesť.

Ústava SR ustanovením čl. 51 ods. 1 vytvára predpoklady pre vznik takej právnej zodpovednosti ustanovenej v čl. 46 ods. 3, pri ktorej sa táto zodpovednosť zákonom obmedzí. Ústava v čl. 51 ods. 1 nevytvára Slovenskej republike právny základ, aby sa zákon oslobodila spod každej právnej zodpovednosti v akomkoľvek rozsahu.

Ustanovenie čl. I bod 21 zák. č. 286/2020 Z. z. nie je v súlade s čl. 46 ods. 3 Ústavy SR. Ústava SR podľa čl. 46 ods. 3 vytvára právny základ, na ktorom Národná rada SR vo fáze tvorby práva môže obmedziť právnu zodpovednosť za výkon verejnej moci. Národná rada SR však pri prijímaní zákona č. 286/2020 Z. z. porušila čl. 46 ods. 3 ústavy, pretože zodpovednosť úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva úplne vylúčila. Tým ustanovenie čl. I bod 21 zákona č. 286/2020 Z. z. nie je v súlade s čl. 46 ods. 3 ústavy a zároveň nie je v súlade ani s čl. 13 ods. 4 Ústavy SR.

Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu SR vychádza z koncepcie, že orgán verejnej moci, ktorý poruší niektorú ústavnú normu rozdielnu od ustanovenia o právnom štáte určeného čl. 1 ods. 1 Ústavy SR, sa nespráva ako orgán právneho štátu, a že ústavný súd rozhodne súbežne s rozhodnutím o porušení iného ustanovenia ústavy aj o porušení čl. 1 ods. 1 Ústavy SR, ak navrhovateľ požiada o rozhodnutie ohľadne čl. 1 ods. 1 Ústavy SR (napr. PL. ÚS 15/98).

Článok I bod 21 zák. č. 286/2020 Z. z. tým, že porušuje základné právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím a nesprávnym úradným postupom zaručené čl. 46 ods. 3 Ústavy SR zároveň nemá kvalitu zákona, akú je Národná rada Slovenskej republiky povinná dodržať pri tvorbe práva podľa zásad materiálneho právneho štátu.

Porušenia Ústavy SR sa tu nekončia.

Zákon č. 286/2020 Z. z. vylučuje uplatnenie základného práva na náhradu škody spôsobenej jeho nesprávnym úradným postupom v rámci boja proti koronavírusu, no to rozhodne nie je jediný, ani najzávažnejší nedostatok tohto zákona.

Zákon je právnym základom pre vytvorenie právneho absurdistanu, ktorý spočíva vo vytvorení podvojného právneho poriadku, ktorý je neorganickou skladačkou dvoch systémov práva. Jedného v štandardnej podobe ústavy, zákonov a od nich vyvodzovaných vykonávacích predpisov a druhého systému v inovovanej a veľmi „objavnej“ podobe predpisov pripravovaných, čoraz častejšie aj páchaných hygienikmi sústredenými na úradoch verejného zdravotníctva nižšieho aj najvyššieho stupňa. Špecialitou podvojného právneho poriadku sa tak stáva, že jednu z jeho vetiev vytvárajú ľudia bez právnického vzdelania, ktorí nemajú najmenšiu príčinu mať právne vedomie, čo im však nevádi živelne určovať pravidlá podľa ľubovôle.

Článkom I bod 23 zák. č. 286/2020 Z. z. sa za § 59a vkladá § 59b.

Podľa čl. I bod 23 § 59b znie:

„(1) Ak je potrebné nariadiť opatrenia podľa § 12 alebo § 48 ods. 4 na celom území Slovenskej republiky, určitej časti jej územia alebo pre skupinu inak ako jednotlivu určených osôb, nariaďuje ich ministerstvo zdravotníctva /§ 4 ods. 1 písm. g)/, úrad verejného zdravotníctva /§ 5 ods. 4 písm. k)/ alebo regionálny úrad verejného zdravotníctva /§ 6 ods. 3 písm. e)/ všeobecne záväzným právnym predpisom.

(2) Na všeobecne záväzné právne predpisy vydávané podľa odseku 1 ministerstvom zdravotníctva sa vzťahuje osobitný právny predpis o tvorbe a vyhlasovaní právnych predpisov, tento predpis sa nevzťahuje na všeobecne záväzné právne predpisy vydávané podľa odseku 1 úradom verejného zdravotníctva a regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

(3) Všeobecne záväzný právny predpis úradu verejného zdravotníctva a regionálneho úradu verejného zdravotníctva vydaný podľa odseku 1 sa označuje názvom vyhláška a nadobúda platnosť dňom vyhlásenia vo Vestníku vlády Slovenskej republiky.

(4) Vyhláška úradu verejného zdravotníctva a regionálneho úradu verejného zdravotníctva nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia, ak v nej nie je ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti.

Odo dňa účinnosti zákona č. 286/2020 Z. z. sa vytvára podvojný právny poriadok, v ktorom existujú dva druhy prameňov práva:

1. pramene práva, ktoré sa uverejňujú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky po splnení podmienok určených zákonom č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,

2. pramene práva (vyhlášky úradu verejného zdravotníctva a vyhlášky regionálneho úradu verejného zdravotníctva), ktoré sa neuverejňujú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, ale uverejňujú sa vo Vestníku vlády Slovenskej republiky. Na uverejňovanie týchto všeobecne záväzných právnych predpisov sa nevzťahujú podmienky určené zákonom č. 400/2015 Z. z. Predpisy nadobúdajú platnosť dňom vyhlásenia vo Vestníku vlády Slovenskej republiky. Účinnosť nadobúdajú účinnosť dňom vyhlásenia, ak v predpise nie je určený neskorší deň nadobudnutia účinnosti. Pri splnení oboch podmienok sa vytvára možnosť, že adresáti povinnosti správať sa spôsobom ustanoveným vo vyhláške nebudú mať primeraný čas na oboznámenie sa s predpísaným druhom a spôsobom správania vyžadovaným úradom verejného zdravotníctva alebo regionálnym úradom verejného zdravotníctva.

Riadenie spoločnosti prostredníctvom práva sa rozdeľuje na riadenie prostredníctvom verejného práva a prostredníctvom súkromného práva. Prostriedky verejného práva v súčasnej spoločnosti, no vo väčšine právnych kultúr aj v historickom priereze (s výnimkou právnej kultúry Číny a Japonska) si ponecháva štát vo svojej výlučnej dispozícii. Článkom I bod 23 (§ 59b) zák. č. 286/2020 Z. z. narúša toto základné pravidlo. Právomoc vydávať vyhlášky na nariadení opatrení podľa § 12 a § 48 ods. 4 sa priznáva úradu verejného zdravotníctva a regionálnym úradom verejného zdravotníctva, ktoré zákon č. 355/2007 Z. z. nekreuje ako subjekty verejného práva. Zverenie verejnoprávnej právomoci subjektom práva, ktoré *ex lege* participujú na právomoci štátu, no samé nie sú subjektami verejného práva, nemá v súčasnosti racionálny základ; nepredstavuje zmenu vo fungovaní štátu, ktorú je nevyhnutné urobiť v záujme zlepšenia kvality riadenia štátu. Vzhľadom na absenciu dôvodov pre túto zmenu sa ako pravdepodobné javí skôr vysvetlenie o účelovo predurčenej zmene vykazujúcej znaky svojvôle.

Podvojný právny poriadok nie je rovnako vecný, dôvodný a samozrejmy ako podvojný účtovníctvo. Podvojný právny poriadok je absurdný nezmysel.

Existencia ľudského rodu sa spája s dodržovaním istých pravidiel a jeho zánik predurčuje porušovanie tých istých pravidiel. Pravidlá vyjadrujú nevyhnutnosť, ktorej je rozumné sa podvoliť, pretože inak to nejde. Prírodné zákony neumožňujú človeku, aby sa správal podľa vlastnej ľubovôle a napriek tomu, aby dosiahol želaný výsledok, ktorý potrebuje dosiahnuť. Žiadúci výsledok je dostupný výlučne pri podrobení sa človeka daným pravidlám. Oprava elektrického okruhu je neprípustná pri zapnutých poistkách. Voda sa neleje do kyseliny. Pravidiel, ktoré majú určujúci význam pre zachovanie ľudského rodu je oveľa viac. Patrí k nim aj dodržovanie práva ako systému určeného na pokojné riešenie sporov v ľudskej spoločnosti, ktorým sa vytvára priestor a podmienky pre prechod ľudstva z éry, v ktorej sa spory riešia fyzickým násilím do éry civilizácie. Základom riadenia ľudskej spoločnosti prostredníctvom práva nie je svojvôľa. Právny poriadok, civilizácia založená na riešení sporov prostredníctvom práva, sa spája s princípmi, podmienkami a požiadavkami, ktoré sa musia dodržať, aby si právny poriadok zachoval svoju spôsobilosť umožniť pokojné riešenie sporov pomocou vopred určených a vopred známych pravidiel.

Absurdný systém podvojného právneho poriadku k tomu pripája ďalšiu vadu. Spočíva v retroaktívnom vytvorení tohto svojrázneho systému deštrujúceho právny systém iba kvôli tomu, aby sa zastrela svojvôľa Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky.

Úrad verejného zdravotníctva sa v čase koronavírusovej pandémie vydal cestou prijímania interných normatívnych predpisov a aktov aplikácie práva, ktoré označoval za pramene práva, sám si ich interpretoval a uplatňoval ako všeobecne záväzné právne predpisy. Úrad verejného zdravotníctva v vhodnom čase nemal právomoc vydávať všeobecne záväzné právne predpisy. Táto činnosť Úradu verejného zdravotníctva sa „dodatocne legalizovala“ článkom I zák. č. 286/2020 Z. z.

Do systému prameňov práva Slovenskej republiky opatrenia úradu verejného zdravotníctva začlenil aj čl. I bod 25 zák. č. 286/2020 Z. z., ktorým sa vytvoril nový § 63l v znení:

„Opatrenia úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva vydané v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19 podľa § 12 alebo § 48 ods. 4 do nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa považujú odo dňa účinnosti tohto zákona za vyhlášky podľa § 59b tohto zákona zostávajú v platnosti a účinnosti nasledujúcich 15 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, ak ich orgán, ktorý ich vydal, nezruší skôr.“

Skutkový stav v čase od marca 2020 do 15. októbra 2020 spočíva v prijímaní opatrení, ktoré nemali povahu všeobecne záväzného právneho predpisu. Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 286/2020 Z. z. sa mimo právne úpravy pomenované označenia označili za všeobecne záväzné právne predpisy od 15. októbra 2020.

Tvorba práva späť s prípravou návrhu zákona č. 286/2020 Z. z. vykazuje znaky sofistikovanej špekulatívnosti, ktorej účelom je zakryť čo najviac negatívnych, *de iure* nezákonných a protiústavných javov spätých s činnosťou Úradu verejného zdravotníctva, hlavného hygienika a regionálnych úradov verejného zdravotníctva, najmä v prvom polroku 2020 počas prvej vlny koronavírusovej pandémie.

Účelom ochrany ústavnosti v Slovenskej republike je ochrana Ústavy Slovenskej republiky a prameňov ústavného práva pred porušením orgánmi verejnej moci, a nie ochrana orgánov verejnej moci pred zodpovednosťou za porušenie ústavy a ostatných prameňov ústavného práva. Takúto deformáciu právneho poriadku bez ostychu nastolil zákonodarca prostredníctvom ustanovení zákona č. 286/2020 Z. z.

B. Dvadsaata zmena Ústavy Slovenskej republiky

Národná rada Slovenskej republiky schválila deviateho decembra 2020 ústavný zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. Dvadsaata zmena Ústavy SR.

Jubilejná zmena ústavy dostala onedlho osobitné čaro. Ústavný zákon predstavujúci dvadsaatu zmenu Ústavy SR nedostal registračné číslo. Nebol vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, nemôže mať číslo. Bezprecedentný príklad bezprecedentnej svojvôle.

Dvadsaata zmena ústavy odníma Ústavnému súdu SR právomoc preskúmať súlad ústavného zákona s Ústavou.

V čase, keď Národná rada Slovenskej republiky dostala od vlády Slovenskej republiky návrh na prijatie dvadsaatej zmeny Ústavy už bolo známe, že vládny návrh porušuje model fungovania právneho štátu. Platilo, že *„V podmienkach demokratického a právneho štátu nemôže žiadne rozhodnutie ústavného orgánu stáť mimo ústavného prieskumu z hľadiska toho, či zodpovedá (neodporuje) základným ústavným princípom ako konštitutívnym hodnotám, ktoré sú nedotknuteľné a ktoré demokratický a právny štát rešpektuje a chráni.“* (PL. ÚS 7/2017. Nález z 31. mája. ZNUÚS 2017, s. 264) V súlade s týmto pravidlom každý akt ústavného orgánu podlieha prieskumu Ústavným súdom, či neporušuje Ústavu.

Návrh na dvadsaatu zmenu Ústavy toto pravidlo rušil bez rozumného dôvodu. Do poslednej vety čl. 125 ods. 4 sa vložila formulácia: *„Ústavný súd nerozhoduje ani o súlade ústavného zákona s ústavou.“*

Navodilo sa zdanie, že odňatie právomoci Ústavného súdu rozhodnúť o protiústavnosti ústavného zákona je nevyhnutný trest za to, čo si dovoľil, keď rozhodol o protiústavnosti skúšok sudcovskej spôsobilosti.

Ako veľakrát inokedy, aj toto je lož.

Ústavný súd vyslovil iba toľko, že tak, ako sa ústavným zákonom č. 161/2014 Z. z. zaviedlo preverovanie sudcovskej spôsobilosti, a kvôli nemu špicľovanie sudcov a všetkých, ktorí prišli so sudcami do styku Národným bezpečnostným úradom, ide o úpravu porušujúcu Ústavu. S preverovaním sudcovskej spôsobilosti za spojilo širokospektrálne, možno až celoplošné sledovanie a špicľovanie (PL. ÚS 21/2014). Vytvoril sa priestor pre zavádzanie metód policajného štátu. S tým sa Ústavný súd nedokázal uzrozmieť. Nastolil potrebu prijatia inej právnej úpravy neporušujúcej Ústavu. Stačilo upustiť od metód policajného štátu a nesvedomitých sudcov bolo možné pripraviť o talár. Bez sledovania a špicľovania však preverovanie sudcovskej spôsobilosti pre zákonodarnú moc a pre výkonnú moc stratilo čaro. Tak silne, že o šesť rokov po rozhodnutí Ústavného súdu ministerka spravodlivosti zatúžila po právomoci Ústavného súdu.

Ochrana ústavnosti na najvyššom poschodí prameňov práva sa zásadne oslabilá. Každé bohapusté porušenie Ústavy vládou, presnejšie vládnucou klikou rozsadenou vo vláde a v parlamente v budúcnosti zostane nepotrebané a nezrušené, pretože Ústavný súd už nesmie rozhodnúť, že zmena Ústavy porušuje Ústavu. Taký je ozajstný dôsledok dvadsaatej zmeny Ústavy, na ktorú došlo 9. decembra 2020. V čierny deň ochrany ústavnosti. Ten najčiernejší zo všetkých doterajších čiernych dní ochrany ústavnosti na Slovensku.

Ministerka klamúca národu – nič nové pod Slnkom. Dvadsaata zmena Ústavy priniesla novinku pod Slnko i na Slovensko. Vzápätí po lži o nevyhnutnosti „zdisciplinovať“ Ústavný súd odňatím právomoci, ministerka zatajila národu, že parlament obral Ústavný súd o ochranu ústavnosti právneho poriadku na najvyššom stupni, v rovine ústavných zákonov. Každý zákon, ba aj každý

ústavný zákon sa musí vyhlásiť v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, „aby sa dalo na známosť, že zákon, resp. ústavný zákon existuje a bude vyvolávať právny účinok“. Dvadsať zmena Ústavy sa mohla spojiť s posledným návrhom na Ústavný súd SR, aby rozhodol, či vylúčenie prieskumu ústavnosti ústavného zákona neodporuje Ústave. Ak by tak Ústavný súd rozhodol, úsilie pani ministerky by stratilo význam. Nuž sa zmena Ústavy vyhlásila až 29. decembra 2020.

So zásadami právneho štátu, ba čo viac, európskej civilizácie a európskej právnej kultúry nezlučiteľný postup Národnej rady SR má jednoznačný účel.

Národná rada SR sa za kuriózných okolností zišla 28. decembra 2020, aby schválila ústavný zákon o zmene ustanovení ústavného zákona o bezpečnosti štátu v rozsahu ustanovení o núdzovom stave. Ak by Ústavný súd mal ešte v platnosti právomoc rozhodnúť o protiústavnosti ústavných zákonov, je vysoko pravdepodobné, že by zmenu ústavného zákona v ustanoveniach o núdzovom stave preskúmal a zrušil. Kvôli tomu, aby sa tak nestalo, Národná rada SR vyhlásila dvadsať zmenu ústavy v Zbierke zákonov Slovenskej republiky až 29. decembra 2020. Na prvý pohľad sa môže zdať, že jej bolo trápne, že ústavný zákon meniaci a dopĺňajúci ústavný zákon o núdzovom stave z 28. decembra 2020 stihla vyhlásiť, zmenu ústavy spreď troch týždňov nie. Pravdepodobne nikdy sa nedozvieme ozajstnú príčinu, pre ktorú vládna koalícia odrazu vyhlásila v Zbierke zákonov Slovenskej republiky dvadsať zmenu Ústavy tesne na záver kalendárneho roka 2020.

Isté je, že opozícia čakala iba na to. Vzápätí išiel na Ústavný súd návrh jednej pätiny poslancov Národnej rady SR, aby preskúmal zmenu právomoci Ústavného súdu SR dvadsiatou zmenou Ústavy. Čierny Peter sa ocitol na pracovných stoloch sudcov Ústavného súdu SR. V neobvyklý pracovný deň 30. alebo 31. decembra museli rozhodnúť, či návrh prijímajú na konanie, pretože o deň neskôr by už spochybňovanú právomoc nemali. Pri informovanosti, na akej si zakladajú všetky štátne orgány Slovenskej republiky je odpoveď zahalená mlčaním. Aká je pravda? Rozhodoval Ústavný súd SR o prijatí návrhu skupiny poslancov na preskúmanie súladu ústavného zákona č. 422/2020 Z. z. alebo to nestihol pre silvestrovskú výluku?

Vládna koalícia primitívnym, ale účinným postupom možno dosiahla, že Ústavný súd stratil možnosť preskúmať ústavnosť dvoch ústavných zákonov. Toho, ktorým Národná rada SR pripravila 9. decembra 2020 Ústavný súd SR o právomoc preskúmať, či ústavný zákon porušuje Ústavu aj toho, ktorým Národná rada SR pripravila 28. decembra 2020 o ochranu základných práv a slobôd, ako aj vytvorila predstierané právnu príležitosť predlžovať núdzový stav vždy znova, azda až navečnosť.

Zákernosť postupu zvoleného vládnu koalíciou spočíva v tom, že koalícia núti všetkých občanov Slovenskej republiky, svojich voličov aj nevoličov, žiť v stave odporujúcom Ústave iba kvôli umelo vytvoreným prekážkam nahádzaným na cestu ochrany ústavnosti Ústavným súdom SR.

Ťažko kaličená Ústava môže pútať pozornosť aj inak. Konanie o sťažnosti, ktoré je ústavným prostriedkom ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb a rovnako tak právnických osôb, sa doplnila o ustanovenie čl. 127 ods. 5.

Podľa neho: „Spolu so sťažnosťou podľa odseku 1 možno podať návrh, aby senát ústavného súdu podal návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1, že všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka podanej sťažnosti, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu. Ak senát ústavného súdu dospeje k záveru, že tento návrh je dôvodný, konanie o sťažnosti preruší a podá návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre senát ústavného súdu záväzný.“

Účel nepochybne šľachetný. Vytvorenie spravodlivejšej ochrany ústavnosti v čase boja proti koronavírusu, ba čo viac, kedykoľvek po jeho uplynutí.

Lenže – omyl!

Založenie právomoci Ústavného súdu preskúmať ústavnosť zákona na návrh osoby, fyzickej či právnickej, je užitočným krokom na miesto, ktoré mohol ústavný súd zaujať už roku 1992, keby zmena režimu zo 17. novembra 1989 bola skutočnou, a nie predstieranou revolúciou. A predsa prijatie článku 127 ods. 5 aj roku 2020 predstavuje krok vpred. Napriek spornosti prvého kola, v ktorom má senát rozhodnúť, či plénum ústavného súdu bude rozhodovať. Úprava je prekladom z českého jazyka. Nemčine či slovinčine zrejme na Ministerstve spravodlivosti SR nerozumejú, a tak nezískali príležitosť presvedčiť sa, že predkladanie návrhov na preskúmanie ústavnosti zákonov môže byť aj jednoduchšie a efektívnejšie.

Znenie čl. 127 ods. 5 sa do Ústavy vložilo čl. I bod 10 ústavného zákona č. 422/2020 Z. z., teda dvadsiatej zmeny Ústavy SR.

Zásadný význam pre ozajstný vstup fyzických a právnických osôb do ochrany ústavnosti pred neústavnými zákonmi prináša ustanovenie čl. II. V ňom sa uvádza: „*Tento ústavný zákon nadobúda účinnosť 1. januára 2021 okrem čl. I bodov 1 až 3, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. januára 2023, a čl. I bodov 10, 13 a 31, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. januára 2025.*“

Jednotlivec sa nestal osobou, ktorá môže vyvolať pred Ústavným súdom SR konanie o ústavnosti zákona. Také právo nadobudne až 1. januára 2025. Ak sa do 1. januára 2025 nezmení čl. 127 ods. 5 Ústavy. Buď tak, že dátum účinnosti článku 127 ods. 5 sa odročí na 1. január 2027, 2030 alebo 2325, alebo tak, že sa celé ustanovenie čl. 127 ods. 5 z Ústavy vypustí, až začne ísť do tuhého, keď začne hroziť, že ktosi si dovoľí namietnuť, že zákon porušuje Ústavu.

C.

Zmena ústavnej úpravy núdzového stavu

V núdzovom stave sa ľahšie vládne. Páchatelia trestných činov dostávajú tresty so zvýšenou trestnou sadzbou. Odchádzajú do izolácie vo výkone trestu odňatia slobody na dlhší čas. Štátne orgány sú oslobodené od bremena verejných súťaží o prostriedky štátu. Výhody sa vláde SR nezdarilo dostatočne početné, dostatočne výhodné alebo dostatočne početné a výhodné, a tak zmenila a doplnila právny základ, na ktorom možno využívať prostriedky dovolené v núdzovom stave.

Ústavný zákon č. 414/2020 Z. z. bol prijatý ako právny základ pre splnenie svätej povinnosti predĺžiť núdzový stav. Národná rada SR prijala tento ústavný zákon 28. decembra 2020. Núdzový stav bolo treba predĺžiť okamžite. Preto ústavný zákon č. 414/2020 Z. z. bol vyhlásený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky dňa 29. decembra 2020. Nasledujúci deň po schválení v parlamente a bleskovom podpísaní prezidentkou Čaputovou. Preukázalo sa, že organizačne a technicky je možné vyhlásiť zákon aj ústavný zákon v Zbierke zákonov Slovenskej republiky v priebehu 24 hodín od prijatia.

Najslávnejšou zmenou úpravy núdzového stavu na Slovensku je čl. I bod 1 ústavného zákona, ktorým sa mení ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. Podľa neho čl. 5 ods. 2 znie:

„*Núdzový stav možno vyhlásiť v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní. Núdzový stav vyhlásený z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť najviac o ďalších 40 dní, a to aj opakovane. S predĺžením núdzového stavu podľa druhej vety musí vysloviť súhlas*

národná rada, a to do 20 dní od prvého dňa predĺženého núdzového stavu. Ak národná rada nevysloví súhlas, predĺžený núdzový stav zanikne dňom neschválenia návrhu vlády na vyslovenie súhlasu s predĺžením núdzového stavu, inak uplynutím lehoty podľa tretej vety na vyslovenie takéhoto súhlasu. Súhlas národnej rady je potrebný aj v prípade opätovného vyhlásenia núdzového stavu, ak od skončenia predchádzajúceho núdzového stavu vyhláseného z tých istých dôvodov neuplynulo 90 dní; tretia a štvrtá veta sa použijú rovnako.“

Núdzový stav je medzinárodne zjednocovaná mimoriadna situácia vo fungovaní štátu. Podľa materiálov k zjednocovaniu:

„Skúsenosti ukazujú, že k najzávažnejším porušeniam ľudských práv dochádza v kontexte núdzového stavu. (Benátska komisia, Stanovisko k ochrane ľudských práv v núdzových situáciách /2006/ 015). Stav núdze je podľa definície stav, ktorý musí byť výnimočný a dočasný. Núdzové pravidlo musí byť časovo obmedzené. Nesmie trvať dlhšie ako sama núdza a nesmie sa stať trvalým.

Benátska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva ustanovená pri Rade Európy pripomína, že hlavným účelom núdzového stavu je obnova demokratického právneho poriadku. Núdzový režim by nemal byť neprimerane zdĺhavý; ak vláda bude vládnuť prostredníctvom mimoriadnych núdzových právomocí príliš dlho, nevyhnutne stratí demokratickú legitimitu. Okrem toho počas stavu núdze nemožno obmedziť nezrušiteľné práva a treba preukázať, že akékoľvek ďalšie obmedzenia práv sú nevyhnutne potrebné.

Najdôležitejšou charakteristikou každého núdzového režimu je jeho dočasný charakter. To, čo je dôvodné bezprostredne po veľkej občianskej kríze, sa nemusí pokladať za potrebné o niekoľko mesiacov neskôr. Trvalé zmeny vo vnútroštátnych právnych predpisoch musia okrem toho byť zavedené v rámci štandardného demokratického politického procesu prostredníctvom bežných zákonov, starostlivo pripravených a riadne prerokovaných v parlamente pred ich prijatím.

S požiadavkou dočasnosti núdzového stavu je dosť sporne súladná právna úprava presadená v decembri do právneho poriadku Slovenskej republiky, ktorá umožňuje predlžovať núdzový stav prakticky donekonečna.

V núdzovom stave musia byť ustanovené mechanizmy na zabránenie zneužitiu právomoci vnútroštátnych orgánov. Podľa odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 1713 (2005) „nad výnimočnými opatreniami v akejkoľvek oblasti musia dohliadať parlamenty a nesmú vážne brániť vo výkone základných ústavných práv.“

Okrem Parlamentu zohráva zásadnú úlohu pri kontrole výsadných právomocí exekutívy v núdzových situáciách súdny systém, pretože prijíma rozhodnutia o zákonnosti vyhlásenia núdzového stavu, ako aj kontroluje zákonnosť osobitných núdzových opatrení. Navyše, súdny systém musí naďalej zaručovať právo na spravodlivý proces. Musí tiež jednotlivcom poskytovať účinné právne prostriedky ak vládni predstavitelia porušia ich ľudské práva. Za účelom ochrany pred porušením práv, ktoré možno porušiť neodvolateľne, treba zabezpečiť nezávislosť súdnictva a právo konať pred súdom v otázkach zákonnosti núdzových opatrení.“

Toľko z citácií k medzinárodnému zjednocovaniu podmienok núdzového stavu.

Tieto požiadavky Slovenská republika aspoň na prvý pohľad spĺňa.

Ústava Slovenskej republiky zakladá právomoc Ústavného súdu SR konať o otázkach núdzového stavu v čl. 129 ods. 6, podľa ktorého: „*Ústavný súd rozhoduje o tom, či rozhodnutie o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu a na toto rozhodnutie nadväzujúce ďalšie rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom.*“

Záležitosti sa dotýka aj ustanovenie čl. I bodu 1 zákona z decembra 2020 novelizujúceho zák. č. 314/2020 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých

zákonov. Týmto ustanovením sa právomoc Ústavného súdu upravuje tak, aby ústavný súd mal aj právomoc rozhodovať o rozhodnutí o predĺžení núdzového stavu. Zákon o ústavnom súde určuje lehotu na podanie návrhu v trvaní päť dní od rozhodnej udalosti.

Takto nastavená úprava má potenciál vyvolať spor o začiatok plynutia lehoty pre podanie návrhu na Ústavný súd SR. Udeje sa tak v okamihu, keď vláda schváli rozhodnutie o predĺžení núdzového stavu o ďalších 40 dní alebo Národnej rade SR nemožno uprieť jej právo udeliť súhlas na predĺženie núdzového stavu, čo znamená, že lehota pre podanie návrhu na Ústavný súd začne plynúť až po lehote „do 20 dní od prvého dňa predĺženého núdzového stavu“? Neistota, ktorá sa takto črtá na obzore nepatrí k pýcham tvorby práva v čase boja s koronavírusom.

Druhou najzávažnejšou položkou v zmene ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. ústavným zákonom č. 414/2020 Z. z. v úprave núdzového stavu sú základné práva a slobody.

V pôvodnej podobe z roku 2002 ústavný zákon pre núdzový stav dovoľoval dvanásť druhov zásahov do základných práv a slobôd. Obmedziteľné práva nebolo dovolené obmedziť ľubovoľným spôsobom, ako si orgán verejnej moci zmyslel s odkazom na núdzový stav. Ústavný zákon každé obmedzenie podmieňoval dodržaním obsahu obmedzenia a spôsobu, akým bolo obmedzenie možné vykonať. Dovoľené bolo napríklad obmedziť výkon vlastníckeho práva k hnutelným veciam zákazom vjazdu motorových vozidiel alebo obmedzením ich používania na súkromné účely a na podnikanie (čl. 5 ods. 3 písm. d/), obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb (čl. 5 ods. 3 písm. e/) či obmedziť slobodu pohybu a pobytu zákazom vychádzania v určenom čase a zákazom vstupu na postihnuté alebo bezprostredne ohrozené územie (čl. 5 ods. 3 písm. g/).

Zásah do výslovne určených práv sa mohol udiať aj inou výslovne určenou formou (napr. zabezpečiť vstup do vysielania rozhlasu a televízie spojený s výzvami a informáciami pre obyvateľstvo – čl. 5 ods. 3 písm. j/ či možnosť vykonať opatrenia na riešenie stavu ropnej núdze – čl. 5 ods. 3 písm. l/).

Po novom sú obmedzenia základných práv súvisiacich s pandémiou upravené samostatne, teda výlučne pre potreby boja s pandémiou. Dovoľené obmedzenia sú zdanlivo zredukované. Podľa čl. 5 ods. 4 novej úpravy platí:

„V čase núdzového stavu vyhláseného z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia obmedziť základné práva a slobody a uložiť povinnosti na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území, a to najviac v rozsahu podľa odseku 3 písm. a), b), e), g), h) alebo písm. j).“

Táto úprava síce zužuje obmedzenia základných práv ustanovené osobitným ústavným zákonom prijatým pre mimoriadnu situáciu núdzového stavu, no nijako nevstupuje do sféry predtým uzákonených príčin pre obmedzenie základných práv a slobôd.

Iné obmedzenia základných práv totiž skôr zaviedol zákon č. 286/2020 Z. z. a ako to na Slovensku býva, raz uzákonené obmedzenia sa ponechávajú v platnosti. Nesúlad sa mal odstrániť vo fáze tvorby práva, no harmonizáciu zmarili objektívne prekážky. Máme samostatného podpredsedu vlády SR pre legislatívu. Ten má v popise práce dohliadnuť na zosúladenie zákona s ústavným zákonom. Žiaľ, počas finišovania s prípravou návrhu ústavného zákona musel vycestovať do Veľkej Británie, aby pre Slovensko získal najnovšiu mutáciu Covid-19.

V čom sa skrýva rozpor medzi zákonom a ústavným zákonom?

Podľa čl. I bod 10 tohto zákona č. 286/2020 Z. z. : „V § 48 ods. 4 písmeno n) znie: „n) nútená izolácia osoby chorej na prenosné ochorenie alebo osoby podozrivej z prenosného ochorenia

alebo karanténa osoby podozrivej z nákazy, ktorá odmieta nariadené opatrenie podľa § 12 ods. 2 písm. f).“.

Predmetná úprava zakladá chorým na prenosné ochorenie a rovnako aj osobám podozrivým z prenosného ochorenia povinnosť podrobiť sa nútenej izolácii alebo karanténe. Čas trvania tejto povinnosti zákon neurčuje, rovnako ako neurčuje podmienky pre trvanie povinnosti alebo subjekt práva oprávnený rozhodnúť, že povinnosť podrobiť sa nútenej izolácii alebo karanténe zaniká, resp. ďalej netrvá.

Zákomom nastavený právny režim nepríhliada na dosiahnutý stav poznania v medicíne. K notorietam patrí poznanie o neexistencii účinného lieku proti koronavírusu aj poznatok o nie úplnej spoľahlivosti vyvinutých a používaných testov na určenie osôb, ktoré sú naozaj postihnuté koronavírusom. Je známe, že časť osôb, ktoré sú testované negatívne je v skutočnosti pozitívna, teda trpí prenosnou chorobou (koronavírusom) aj to, že časť osôb, ktoré testy označia za pozitívne, je v skutočnosti negatívna, koronavírusom netrpí. Do zákonom ustanoveného režimu obmedzenia osobnej slobody sa tak môžu dostať osoby, ktoré nie je dôvod obmedziť na osobnej slobode nútenu izoláciou alebo karanténou. Zároveň sa zákonom ustanovenému režimu obmedzenia osobnej slobody môžu vyhnúť osoby postihnuté prenosnou chorobou, ktoré ohrozujú ostatných.

Takto nastavený zákonný režim je krutý, nezlučiteľný s požiadavkami humanity. Zároveň odporuje ochrane osobnej slobody podľa čl. 17 ods. 6 Ústavy SR, ako aj podľa čl. 5 ods. 1 písm. e) v spojení s čl. 5 ods. 4 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Podľa čl. 17 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky: *„Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej zdravotnej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu. Takéto opatrenie sa musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní.“*

Podľa čl. 5 ods. 1 písm. e) Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd obmedzenie osobnej slobody prichádza do úvahy z taxatívne určených príčin - pre duševnú chorobu alebo duševnú poruchu, v prípade nadmerného požitia alkoholu alebo návykových látok a pre nariadenie povinnej izolácie v prípade prenosných chorôb. V týchto všetkých prípadoch má osoba obmedzená na osobnej slobode práva zaručené čl. 5 ods. 4 Dohovoru, podľa ktorého: *„Každý, kto bol pozbavený osobnej slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.“*

Obmedzenie osobnej slobody zo zdravotných dôvodov podľa čl. 5 ods. 1 písm. e) Dohovoru sa vnútorne člení na obmedzenie osobnej slobody pre duševnú chorobu alebo duševnú poruchu a na obmedzenie osobnej slobody pre nariadenie povinnej izolácie v prípade prenosných chorôb.

Tak, ako ochrana každého iného ľudského práva, aj ochrana osobnej slobody, ktorú treba obmedziť zo zdravotných príčin, sa zakladá na určení spravodlivej rovnováhy medzi záujmom ľudskej bytosti na osobnej slobode a verejným záujmom na izolácii osoby, ktorej zdravotný stav spôsobuje ohrozenie iných ľudí. Samotný verejný záujem na ochrane iných osôb nie je dostatočný, aby bez ohľadu na okolnosti prípadu ospravedlnil obmedzenie osobnej slobody.

Obmedzenie osobnej slobody po zistení zdravotnej dôvodnosti takého zásahu musí spĺňať hmotnoprávne podmienky precizované v rozhodnutiach Európskej komisie pre ľudské práva a Európskeho súdu pre ľudské práva.

Je len malý počet prípadov rozhodovaných EŠLP, v ktorých osoba bola pozbavená slobody za účelom „prevencie šírenia infekčných chorôb“.

„Súd konštatuje, že základné kritériá pri posudzovaní „zákonnosti“ obmedzenia osobnej slobody na účely prevencie rozširovania infekčných chorôb sú také, či je rozšírenie infekčnej choroby nebezpečné pre verejné zdravie alebo bezpečnosť, a či obmedzenie osobnej slobody

infikovanej osoby je posledná možnosť, ako zabrániť šíreniu choroby, pretože menej prísne opatrenia sa považovali alebo sa ukázali byť nedostatočné na ochranu verejného záujmu. Ak tieto kritériá už nie sú splnené, obmedzenie osobnej slobody stráca opodstatnenie.“ (Case of Enhorn v. Sweden. Rozsudok z 25.1.2005 k sťažnosti č. 56529/00. ECHR 2005-I).

Ochrana človeka pred nútenou hospitalizáciou sa stala jednou z prvých zmien právneho poriadku, ktoré sa v Československu udiali po páde socializmu. Právnu ochranu dostalo predovšetkým nútené obmedzenie osobnej slobody v psychiatrickej liečebni, ktoré sa v ére socializmu zneužívalo na izoláciu politicky nepohodlných osôb.

Zmena sa udiala ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Podľa čl. 8 ods. 6: „Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno osobu prevziať alebo držať v ústavnej zdravotníckej starostlivosti bez jej súhlasu. Také opatrenie musí byť do 24 hodín oznámené súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do 7 dní.“

Podrobnosti určil vykonávací zákon, ktorým sa stali ustanovenie § 191a a nasl. Občianskeho súdneho poriadku. V platnom právnom poriadku tú istú problematiku upravuje § 252 až 271 zák. č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok.

Pri korektnom postupe subjektu podávajúceho výklad tohto ustanovenia by nemohla nastať situácia, keď uvedené ustanovenie dostane celkom iný význam, aký má mať pri rešpektovaní príkazu čl. 152 ods. 4 Ústavy SR, no sú dôvody, pre ktoré sa možno obávať interpretácie a aplikácie čl. I bod 10 zák. č. 286/2020 Z. z. vytrhnutej z kontextu právneho poriadku SR a opomínajúcej ustanovenie čl. 152 ods. 4, a preto aj čl. 17 ods. 6 Ústavy SR rovnako ako ustanovenie čl. 5 ods. 4 písm. e/ Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zákomom č. 286/2020 Z. z. odobrené obmedzenie osobnej slobody sa nespája iba s faktickým ochorením prenosnou chorobou. Postihuje aj podozrenie, že dotknutá osoba je chorá a v dôsledku svojho zdravotného stavu by mohla ohroziť iné ľudské bytosti. Takto vymedzená ochrana nadradzuje verejný záujem na boji s koronavírusom nad osobnú slobodu potenciálne chorého – osoby, ktorá vôbec nemusí trpieť infekčným ochorením, môže sa iba dostať do podozrenia, že je ochorením postihnutá, pričom podmienkou pre vznik právne relevantného podozrenia nie je ani dôvodné podozrenie. Aj úplne zdravá osoba môže byť v súlade s čl. I bod 10 zák. č. 286/2020 Z. z. pozbavená osobnej slobody z dôvodu podozrenia, že prenáša nákazu.

Súčasťou epidemiologicko-infektologického poznania je aj poznatok, podľa ktorého osoba raz nakazená koronavírusom sa po uzdravení môže znovu nakaziť koronavírusom. Nie je dosiaľ potvrdené, či k opakovaniu ochorenia môže dôjsť iba raz alebo či hypoteticky je možné mnohonásobné opakovanie ochorenia koronavírusom za ochorením koronavírusom. Na tomto skutkovom základe znenie § 48 ods. 4 písm. n) zák. č. 286/2020 Z. z. vytvára zdanlivo právny základ hoci pre doživotné (celoživotné) obmedzenie osobnej slobody zo zdravotných dôvodov.

Základné práva a slobody, ktoré prezident SR, vláda SR a Národná rada SR môže obmedziť v čase, ktorý je predmet právnej úpravy ústavným zákonom o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu spôsobom a z dôvodov, ktoré taxatívne určuje ústavný zákon č. 227/2007 Z. z. podľa čl. I bod 2 zákona č. 286/2020 Z. z. možno obmedziť takmer bezdôvodne, podľa bezbrehého ustanovenia, ktoré priznáva úradu verejného zdravotníctva, aj regionálnym úradom verejného zdravotníctva právo „nariadiť ďalšie opatrenia, ktorými môže zakázať alebo nariadiť ďalšie činnosti v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas“.

Takéto vymedzenie právomoci obmedziť základné práva a slobody sa voľne prekrýva so svojvôľou. Nesplňa kvalitu podmienok pre obmedzovanie základných práv a slobôd

v materiálnom právnom štáte. V nijakom ustanovení právneho poriadku SR neexistuje ustanovenie, podľa ktorého by Slovenská republika prestávala byť materiálnym právnym štátom počas vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Z uvedených dôvodov čl. I bod 2 (§ 4 ods. 1 písm. g) zák. č. 286/2020 Z. z. odporuje čl. 51 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky a spolu s ním aj regionálne úrady verejného zdravotníctva sa v zákone 286 zároveň dočkali ďalšej „voľnej licencie“ na obmedzovanie základných práv a slobôd v ustanovení § 48 ods. 4 písm. z), podľa ktorého môže určovať „*d’alšie nevyhnutné opatrenia na ochranu verejného zdravia, ktorými môže zakázať alebo nariadiť d’alšie činnosti v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas*“. Formulácia otvára priestor fantázii pri vymýšľaní opatrení. Fantáziu neobmedzuje podmienkami ani časom. Voľnou inšpiráciou vytvorené opatrenie môže existovať naveky, alebo v lepšom prípade do výmeny osoby zastávajúcej funkciu hlavného hygienika. Jediným zákonným obmedzením je znenie § 48 ods. 8, v ktorom sa uvádza: „*Opatrenia podľa odseku 4 písm. s), t), y) a z) môže úrad verejného zdravotníctva alebo regionálny úrad verejného zdravotníctva nariaďovať iba počas krízovej situácie.*“

Ustanovenie zákona č. 286 sa stalo Hlavou XXII slovenského právneho poriadku po prijatí ústavného zákona č. 414/2020 Z. z., ktorý dovoľuje „krízovú situáciu núdzového stavu“ predĺžovať „vždy znova a rád“ až navečnosť. Ochrana neposkytujú ustanovenia zákonov, ale výlučne zdravý rozum, ktorý sa s bojom proti koronavírusu nespája vždy, za to sa s ním pri každom spojení spája v obmedzenom rozsahu.

Podvojný právny poriadok

Od účinnosti zákona č. 286/2020 Z. z. sú všeobecne záväzné právne predpisy aj vyhlášky. Vydáva ich hlavný hygienik v mene Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Výnimočné miesto medzi týmito vyhláškami patrí vyhláške Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia k izolácii osôb pozitívnych na ochorenie COVID-19 a karanténe osôb, ktoré prišli do úzkeho kontaktu s osobou pozitívnou na ochorenie COVID-19 č. 67/2020 Z. z. zo dňa 27. decembra 2020. Vyhláška nadobudla účinnosť dňom vyhlásenia (§ 6).

Vyhláška č. 67/2020 Vestníka vlády Slovenskej republiky predstavuje prameň podvojného práva, ktorý *de iure* nie, *de facto* áno dopĺňa ústavný poriadok Slovenskej republiky.

Podľa § 5 ods. 6 tohto predpisu:

„*Prezident Slovenskej republiky, člen vlády Slovenskej republiky, poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, generálny prokurátor, predseda Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, verejný ochranca práv, predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý je osobou pozitívnou na ochorenie avšak nemá klinické príznaky ochorenia alebo ktorý mal úzky kontakt s osobou pozitívnou na ochorenie avšak nemá klinické príznaky ochorenia, môže vykonávať prácu v prípade, ak by svojou absenciou na pracovisku mohol vážne ohroziť zabezpečenie chodu štátu alebo ak je výkon jeho práce nevyhnutný pri riešení mimoriadnych úloh, a to za dodržania nasledovných podmienok:*

- a) používanie respirátora FFP2 bez výdychového ventilu alebo s jeho prekrytím chirurgickým rúškom,*
- b) dezinfekcia prostriedkami s plným virucídnym účinkom,*
- c) používanie rukavíc,*

d) obmedzenie pohybu po pracovisku na najmenšiu možnú mieru,

e) možnosť odpočinku a stravovania bez prítomnosti iných osôb alebo za prítomnosti iných osôb, ktoré sú však tiež osobami pozitívnymi na ochorenie, avšak nemajú klinické príznaky ochorenia.

Neumelé úsilie hlavného hygienika môže vyvolávať podozrenie, či hlavný hygienik nevykazuje klinické príznaky iného ochorenia, ktoré možno ani nie je prenosné, no dôvodné je zaoberať sa všeobecnejšími právnymi otázkami.

Výpočet ústavných činiteľov, ktorým sa zaručuje výnimka na výkon ústavnej funkcie ničím nenaznačuje, že je výpočtom demonštratívnym. Nijaká interpretačná alternatíva neumožňuje poprieť, že výpočet je taxatívny. Vo výpočte nie je zahrnutý predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, predseda Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky ani predseda Súdnej rady Slovenskej republiky. Títo ústavní činitelia nemajú od hlavného hygienika dovolenie vykonávať prácu spojenú so svojou funkciou.

Zároveň so selektívnym otvorením prístupu k výkonu práce ústavných činiteľov, ktorý možno preskúmať aj z hľadiska súladu so zákazom diskriminácie, sa vytvoril predstierane právny základ aký nemá obdobu v nijakom štáte. Prezident Slovenskej republiky môže vykonávať svoju prácu, pretože mu to povolil hlavný hygienik. Predseda vlády Slovenskej republiky môže vykonávať svoju prácu, lebo mu to povolil hlavný hygienik. Predseda Národnej rady Slovenskej republiky môže vykonávať svoju prácu, nakoľko mu to dovolil hlavný hygienik. Generálny prokurátor môže pracovať, pretože aj jemu to dovolil hlavný hygienik. Ústavné orgány Slovenskej republiky môžu pracovať, lebo s tým súhlasí hlavný hygienik! Švihlo už celej vládnej koalícii alebo ide o prejav nadmernej iniciatívy usilovného jednotlivca? Ak si ani kvôli tomu nevšimnú Slovenskú republiku v Guinnessovej knihe rekordov, Guinnessova kniha si nezaslúži vychádzať.

Právny nezmysel vzišiel z nezáujmu vládnej koalície o zvládanie koronavírusovej pandémie prostriedkami právneho štátu. Zákony, ktoré Národná rada SR prijímala na reguláciu diania počas prvej vlny koronavírusu vytvorili základ, ktorý rozmanitým subjektom práva umožňoval rozhodovať na diaľku.

Takú možnosť ako prvé dostali kolektívne orgány príspevkových organizácií, rozpočtových organizácií, štátnych podnikov a neziskových organizácií v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (§ 3 zák. č. 69/2020 Z. z.).

Nasledovali obecné zastupiteľstvá, ktoré počas krízovej situácie dostali možnosť rokovať prostredníctvom videokonferencie alebo inými prostriedkami komunikačnej technológie (čl. I § 30f ods. 2 zák. č. 73/2020 Z. z.). Táto možnosť sa rozšírila ustanovením § 30f ods. 3, podľa ktorého: „*Vo výnimočných prípadoch, keď existujú vážne dôvody, pre ktoré nie je možné uskutočniť rokovanie obecného zastupiteľstva podľa odseku 2 alebo podľa § 12, môže obecné zastupiteľstvo počas krízovej situácie prijať uznesenie korešpondenčným hlasovaním v listinnej podobe alebo hlasovaním prostredníctvom elektronických prostriedkov s použitím e-mailových adries poslancov, ktoré boli na tento účel preukázateľne oznámené, ak sa má hlasovanie uskutočniť prostredníctvom elektronickej pošty.*“ Takéto hlasovanie sa dovolilo iba v taxatívne určených veciach.

Zákonodarca si spomenul aj rokovania zastupiteľstiev samospráv vyšších územných celkov. Pre tie začalo platiť: „*Rokovanie zastupiteľstva podľa § 11 možno počas krízovej situácie uskutočniť prostredníctvom videokonferencie alebo inými prostriedkami komunikačnej technológie. Z rokovania zastupiteľstva podľa prvej vety samosprávny kraj vyhotoví obrazovo-zvukový alebo zvukový záznam, ktorý do 48 hodín po ukončení rokovania zverejní na internetovej adrese samosprávneho kraja.*“ (čl. VII § 23b zák. č. 73/2020 Z. z.)

Na vytvorenie právneho základu pre rokovanie a rozhodovanie na diaľku si parlament vo vlastnom prípade ani v prípade vlády Slovenskej republiky nespomenul v apríli 2020, keď riešil zasadanie a rozhodovanie orgánov územnej samosprávy ani nikdy neskôr. Výsledkom sklerózy na najvyššej úrovni sa stalo „záchranné lano“ ktoré hlasovaniu o zmene ústavného zákona nie veľmi šikovne poskytol hlavný hygienik vyhláškou č. 67/2020 Vestníka vlády Slovenskej republiky.

Alternatívou k výkladu celého diania na základe sklerózy je, že dirigenti diania v štáte vedeli veľmi dobre, že parlament aj vláda bude naďalej rokovať a rozhodovať iba v priamom osobnom kontakte. Tento spôsob sa zachoval kvôli tomu, aby každý poslanec zostal pod kontrolou vedenia svojej strany a nehlasoval inak, ako sa dohodli lídri koalície. Preto sa zachovalo rokovanie a rozhodovanie zdravých poslancov v spoločnosti poslancov postihnutých koronavírusom. Z toho istého dôvodu zdraví ministri rokovali a rozhodovali spolu s chorými ministrami.

Osobitnú predstavu o hlasovaní v parlamente predstavil verejnosti už 2. januára 2021 predseda parlamentu. Do pléna by podľa neho mala prísť iba polovica poslancov. Každý z nich by mal dva hlasy.

Dosiaľ si nikto nezmyslel, že variantov môže byť oveľa viac. Napríklad, prezumpcia súhlasu poslanca s návrhom. Kto súhlasí, by na hlasovanie vôbec nepotreboval prísť. Museli by prísť iba nesúhlasiaci poslanci, aby osobne potvrdili, že ozaj s návrhom nesúhlasia. Hlasovaniu by mohol predchádzať deň otvorených dverí, počas ktorého by poslanci pred hlasovaním povinne sedeli v pléne, aby sa stretávali s návštevníkmi postihnutými koronavírusom v najťažších podobách vývoja ochorenia.

Hygienokracia už dnes alebo až zajtra?

Zásahy do základných práv označované za obmedzovanie základných práv nie je náhodné, neuvážené a živelné. Je veľmi cieľavedomé a systematické, čo znamená, že je dobre možné, že smeruje k ich likvidácii. Zmeny zákonov a ústavných zákonov v druhej vlne boja s koronavírusom doplnené o vyhlášku Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 67/2020 Vestníka vlády Slovenskej republiky sú niekedy závažné, inokedy veľmi závažné.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky sa od marca 2020 z bezvýznamného subjektu súkromného práva so zanedbateľnými právomocami v oblasti prenesenej štátnej správy do decembra 2020 premenil na významný subjekt s právomocou bezbreho obmedzovať základné práva a slobody a tým kontrolovať správanie všetkých fyzických osôb a právnických osôb žijúcich a podnikajúcich na území Slovenskej republiky.

V zastupiteľskej demokracii najvyššie slovo majú volené orgány. Ako sa hlavný hygienik stane hlavným hygienikom? Prakticky nikto netuší, no vo voľbách to nie je, aj keď ide o subjekt s právomocami, ktoré stoja vyššie ako tie, ktoré má parlament. Dostal takú právomoc? Od koho? Kedy? Uzurpoval si takú právomoc? Národná rada Slovenskej republiky neobmedzuje základné práva a slobody počas koronavírusovej pandémie, hlavný hygienik áno. Niekoľkokrát mesačne, kedykoľvek, keď si zmyslí. Spôsobom, na aký si spomenie. Na tak dlho, ako sa rozhodne. Štát, ktorý takto funguje, nepatrí k zastupiteľskej demokracii. Kedy a aká zmena sa udiala na Slovensku? Ako sa tá zmena udiala?

Zmena má povahu, rozsah a intenzitu štátneho prevratu. Štátne prevraty sa obvykle dejú náhle, v krátkom časovom intervale. Na Slovensku prebieha historicky nová forma štátneho prevratu. Tento prevrat nie je v príčinnej súvislosti s bojom proti koronavírusu. Nielen, že nie je nevyhnutný v čase koronavírusu, ale ani neexistujú dôkazy či aspoň indície, že prospieva k zníženiu miery ohrozenia pandemiou. Prevrat prebiehajúci na Slovensku zaberá oveľa dlhší čas ako je obvyklé.

Deje sa nenápadne a postupne. Slovensko odchádza od demokracie, vytvára novú, dosiaľ neznámu formu vlády – hygienokraciu.

Hygienokraciu nepozná veda ústavného práva, teória štátu, sociológia, politológia, filozofia, proste nijaká spoločenská veda, ktorá sa zaoberá formami vlády. Preto je ťažké povedať, aké sú charakteristické znaky hygienokracie, akú má mať konečnú podobu. Z doterajších prejavov možno vylúčiť sofokraciu. Zdá sa, že ide o totalitnú formu vlády, možno diktatúru. V hygienokracii podstatný podiel na verejnej moci patrí hlavnému hygienikovi, ktorý možno umožňuje participovať na svojej moci niekoľkým ďalším hygienikom, prípadne ďalším jednotlivcom podľa svojho uváženia. Charakteristickou črtou je utajovanie osôb, ktoré majú prístup k verejnej moci a podiel na jej uplatňovaní. Dohadovať sa možno, že v hygienokracii o všetkom dôležitom v štáte a v spoločnosti rozhoduje hlavný hygienik. To, o čom hlavný hygienik nerozhoduje, nie je dôležité. Zamlčovanie informácií štátnymi orgánmi a manipulácia informáciami masmédiami má za následok, že nie je zrejмый vzťah medzi predsedom vlády a hlavným hygienikom. Patrí k nemu subordinácia? Ak áno, kto je podriadený komu?

Vládna koalícia sa usiluje presadzovať svoje zámery a záujmy veľmi cieľavedome a rafinovane. Objektívne však nemá dost' možností, aby vylúčila každú možnosť pre zrušenie právneho základu opatrení, ktoré zavádza.

Vládna koalícia môže okliešťovať právomoc Ústavného súdu SR ako si zmyslí, no nedokáže zbaviť Ústavný súd právomoci preskúmať, či vnútroštátny zákon porušuje medzinárodné dohovory alebo právo Európskej únie. Ak by to urobila, každý pochybný zákon by mohol preskúmať Európsky súd pre ľudské práva alebo Súdny dvor Európskej únie. To by bol krok z dažďa do prietrže mračien. Opatrenia hygienikov často neporušujú iba Ústavu SR, ale zároveň aj medzinárodné dohovory o ľudských právach. To vytvára priestor pre konanie o súlade domácich opatrení s medzinárodnými dohovormi.

Zákon č. 286 už asi nemožno napadnúť pre nesúlady s Ústavou, pretože ústavný zákon č. 414/2020 Z. z. navodil stav, v ktorom sa zákon 286 dá vyhlásiť za „vykonávací zákon“ k ústavnému zákonu č. 414/2020 Z. z. Hoci Národná rada prijala „vykonávací zákon“ o dva mesiace skôr ako ústavný zákon, ktorý zákonom údajne vykonáva, ale „vykonávací zákon“ vo viacerých ustanoveniach odporuje čl. 5 ods. 3 ústavného zákona č. 414/2020 Z. z. Ústavný súd SR v rozsahu takýchto ustanovení zatiaľ má právomoc rozhodnúť, že úprava zákona odporuje úprave ústavným zákonom.

Reálne možnosti narážajú na bariéru *Kde niet žalobcu, niet sudcu*. Prezidentka SR ani verejná ochrankyňa práv SR zatiaľ neprejavili záujem o ochranu základných práv a slobôd, ak sa týkajú celej populácie. Priestor sa zužuje, no cesta nie je zarúbaná. Zatiaľ nesklamal generálny prokurátor SR ani pätina poslancov Národnej rady SR.

IV.

Čoho sa dočká právny štát na Slovensku roku 2021?

Dievčatá z tretieho sektora v štátnych službách dopĺňa ministerka spravodlivosti Kolíková. Tá po niekoľko mesiacov trúsi slovami a vety o reforme súdnictva. Zvýši sa špecializácia sudcov, zníži sa korupcia v súdnictve. Vraj. Údajne. Pani ministerka si to myslí, lebo jej poradcovia ju o tom ubezpečujú.

Z akého dôvodu budú špecializovaní sudcovia brať menej? Lebo. Ba aj pretože. Ministerka sa pri svojich lakonických výkladoch tvári viac tajomne ako informatívne. Ak čosi prezradí, tak skôr

slogan ako fakt. Zmena súdnej mapy je jedným z často používaných sloganov. V posledných týždňoch zo sloganu začína padať maska. Za zmenou súdnej mapy sa skrýva rušenie súdov. Stratí sa tak cirká štvrt' stovky okresných súdov a nadpolovičná väčšina krajských súdov. V štáte, kde účastníci súdnych sporov plačú kvôli neveriteľne dlhým súdnym konaniam a kde sudcovia božekajú nad množstvom sporov, o ktorých majú rozhodnúť. Aspoň na prvý pohľad svojrázna reforma – nereforma. Že by išlo o ľahšiu kontrolu nad zníženým počtom súdov?

Súdom chýba dôstojnosť. Aj na prvý pohľad. V dôstojných objektoch, hodných súdnej moci na Slovensku sídli predovšetkým Krajský súd v Trenčíne a Okresný súd v Ružomberku. Nepoznám plány so súdom v Ružomberku. Krajský súd v Trenčíne má skončiť. Nebolo by korektné *a priori* vylúčiť možnosť, že kvôli pôsobivej historickej budove. Mohol by sa v nej otvoriť prosperujúci grand hotel. Mohlo by sa v nej zriadiť centrum mimo vládnych organizácií, ktorým chýba ústredný výbor v pôsobivom zariadení. Všeličo ďalšie, užitočnejšie ako súd druhého stupňa, môže zabrať objekt, z ktorého sa vyprace Krajský súd. Privatizácia štátneho majetku je tak jedným z vedľajších produktov zmeny súdnej mapy aj vtedy, ak na to vládna koalícia dosiaľ nepomyslela.

Reorganizácia súdnictva v Poľsku a Maďarsku predbehla našu myšlienku. Preto mohla inšpirovať. Ako výstraha aj ako vzor. V Poľsku aj v Maďarsku reorganizácia súdnictva menej viedla k skvalitneniu súdnictva, viac k zvýšeniu kontroly vládnej strany nad súdnou mocou. Reorganizácia súdnictva tam predstihla všetky očakávania doma aj v Európskej únii, ktorá zaspala na vavrínoch predstáv o posvätnosti právneho štátu. Teraz, keď EÚ chytá rozbehnutý rýchlik mimo stanice, pokúša sa sankcionovať obe susedné krajiny za odskok od právneho štátu, ktorý je bez účinných súdov smiešnou fikciou. Prípadne až paródiou na právny štát. Je dobre možné, že naša vládna koalícia vyhodnotila udalosti a dospela k záveru, že tiež reformuje súdnictvo tak, aby zvýšila svoj vplyv na súdnu moc. V tieni Maďarska a Poľska jej asi bezprostredne nič nehrozí.

Sudcovia zrejme nezostanú súdiť na zrušených súdoch. Kam pôjdu? Bez pochybností ide o existenčnú otázku, ktorá skoro každému sudcovi otrásie dušičkou, aj jeho sklonom k nezávislosti. Do področia vládnej koalície by sa podaktorí sudcovia mohli zveriť aj vtedy, ak by to koalícia nechcela. Včas a vhodne preložený sudca bude proste vd'ačný. Aj sudcovia sú len ľudia. Ponúka sa aj príležitosť preložiť sudcov, ktorí zle rozhodli o sporoch politikov a ich príbuzných doďaleka, na hranice slovenského rodu. Aj politici sú len ľudia. Rozhodovať predsa nebudú oni, ale Súdna rada. Ten orgán štátu, ktorého predseda pred časom prejavil svoju nezávislosť výkladom, že počas núdzového stavu Ústava neplatí. Núdzový stav je naďalej v platnosti. Aj pohyb sudcov sa teda môže udiat' nezávisle od Ústavy.

Všeobecne známou necnosťou v činnosti súdov sú zbytočné priet'ahy v súdnych konaniach. Ako na ne? Čo sa s nimi udeje pri reforme súdnictva? Reformátori mlčia. Ak z tejto okolnosti skúsime niečo vyvodit', bude to trpký záver. Nič.

Obnovu spravodlivosti treba prehodnotit', „prehodit'“ na inú koľaj. Obnova spravodlivosti nie je politický cieľ, ani fráza. Je to nevyhnutný úkaz, ktorý ak nenastane, povedie celú spoločnosť do zatratenia. Obnovenie spravodlivosti na Slovensku sa nedosiahne odsúdením vrahov Jána Kuciaka. Obnova spravodlivosti spočíva v zavedení dostupnosti práva pre všetkých.

Súdna moc rozhoduje o desiatkach, ak nie o stovkách malicherných záležitostí, aké sú nehodné rozhodovania súdom. Súdy v tomto štáte dokonca ani o takých veciach nerozhodujú raz a operatívne. Máme absurdne obľudný systém opravných prostriedkov, ktoré každú smiešnosť vedú od inštancie k inštancii, od okresného súdu cez krajský súd na najvyšší súd. Odtiaľ sa záležitosť vracia ako bumerang na okres, aby sa vydala na novú púť od okresu po najvyšší súd. A znovu to nemusí byť koniec, ale iba začiatok tretieho skúmania toho istého na okrese, kraji a na najvyššom súde. Toto je základ, ktorý sa musí rozbombardovať, postaviť na základ zdravého rozumu. Stručne

povedané, odvolania a obnovy konania iba za výslovne a jednoznačne určených podmienok. Inokedy nie. Na ponosy sú smutné víby, nie súdy. Až tam a vtedy dôjde k reforme nášho súdnictva.

Dosiaľ som spoza zatvorených dverí reformátorov súdnictva na Ministerstve spravodlivosti SR nezačul ani hlások, ktorý by aspoň šeptal, že to, čo ozaj treba urobiť, je zásadná zmena v rozhodovaní sporov súdmi. Ping – pong zdola nahor, zhora nadol sa zrejme úspešne zachová. Slovom reforma sa na Slovensku vníma ako príležitosť na nové frázy a staré kecy. Neoznačuje zmeny a tobôž nie zmeny k lepšiemu.

Zhrnutie

Materiálny právny štát na Slovensku v čase boja s koronavírusom dostáva ranu za ranou. Hlavné prejavy tohto diania sú:

1. ignorujú sa právomoci orgánov verejnej moci; „právne predpisy“ vydávajú aj subjekty práva bez právomoci tvoriť právo, resp. s dodatočne zverenou „právomocou“, v ktorej prípade by sa dalo s úspechom pochybovať, či ozaj ide o právomoc tvoriť všeobecne záväzné právne normy;
2. pramene práva sa neuplatňujú; dianie zahŕňa nerešpektovanie Ústavy Slovenskej republiky a pokračuje v hierarchii právneho poriadku Slovenskej republiky nadol cez ústavné zákony k zákonom;
3. základné práva a slobody zaručené Ústavou Slovenskej republiky a zhodne tak ľudské práva a základné slobody priznané Paktom OSN o občianskych a politických právach, Paktom OSN o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach či Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa vo fáze aplikácie práva a ešte viac vo fáze tvorby práva obmedzujú bez ohľadu na podmienky, ktorých dodržanie sa podľa Ústavy SR i podľa medzinárodných dohovorov o ľudských právach musí dodržať.

Záujem ústavných orgánov Slovenskej republiky o nápravu či presnejšie o zmiernenie tohto stavu nie je daný presvedčením ani zaujatím pre plnenie medzinárodných záväzkov štátu. Vyplýva rýdzo z pragmatického záujmu na ochrane štátneho rozpočtu pred finančným postihom zo strany medzinárodných organizácií, ktorých právo Slovenská republika porušuje svojimi opatreniami prezentovanými ako opatreniami v boji proti koronavírusu;

4. porušovanie Ústavy SR, medzinárodných dohovorov, práva Európskej únie aj zákonov SR má stúpajúcu tendenciu. V prvej vlne boja s koronavírusom možno pozorovať istý ostych a obavy orgánov zákonodarnej aj výkonnej moci pri porušovaní prameňov práva. V druhej vlne dochádza k protiprávnemu správaniu parlamentu a vlády častejšie ako v prvej vlne. Protiprávne správanie má zároveň väčší dôraz, stále častejšie je nevyberane brutálne, nadobúda podoby, aké boli v predchádzajúcich volebných obdobiach nemysliteľné aj v režimoch, ktoré väčšina populácie vnímala ako totalitárne.

